

BLÅ KORS MAGASINET

RUSFRI

SIDE 04-07

«JEG ØNSKET EN SKIKKELIG GRUNDIG
VERDIAVKLARINGSPROSESS, OG DET VAR
AKKURAT DET JEG FIKK ETTER HVERT!»

Geir Gundersen, pensjonist og
tidligere generalsekretær

SIDE 28-29

«VI HAR IKKE RÅD I NORGE TIL Å HA FEIGE
HJELPERE [...] DET ER BEDRE Å FOREBYGGE
BARN, ENN Å REPARERE VOKSNE!»

Hilde Jeanette Løberg, prosjektleder
«Barn i rusfamilier»

SIDE 20-21

VALG 2013 - VALG FOR FRAMTIDEN

” Hvorfor er det fra tid til annen så tydelig hvilket merke filmhelten røyker eller drikker?

REDAKTØREN
STEINAR GLIMSDAL

Alkoholbruk i Hollywood

Det er interessant å følge samfunnsutviklingen i den vestlige verden når det gjelder aksept og motstand i forhold til tobakk og alkohol. Kortversjonen synes å være at fornuften er i ferd med å få overtaket i forhold til tobakk, mens vi fortsatt venter på «kjennelsen» når det gjelder alkohol.

La oss eksempelvis ta en tur på kino. De fleste kinogjengere i Norge er glade for å slippe både tobakks- og alkoholreklame i forkant av filmen de er kommet for å hygge seg med. Vi er et av de få land som har et solid reklameforbud på plass her. Det du ikke tenker over er at mange av de mest populære filmproduksjonene, og da særlig de amerikanske, kan ha vært i svært så velvillig nærkontakt med både tobakksindustriens og alkoholindustriens markedsfolk – i finansieringsøyemed. Det handler om kjøp av produkt plassering i de mest populære produksjonene. Hvorfor er det fra tid til annen så tydelig hvilket merke filmhelten røyker eller drikker? Det handler som oftest ikke om tilfeldigheter.

For 15 år siden ble det i USA forbudt for tobakksindustrien å kjøpe slike plasseringer. Forskere ved Norris Cotton Cancer Center i New Hampshire har derfor nylig tatt for seg de 100 mest populære filmene fra årene 1996 til 2009. Alt i alt ble det registrert 500 tobakkplasseringer og hele 2.433 alkoholplasseringer i samtlige filmer som ble undersøkt. Det viser seg at tobakksbruken har dalt kraftig i filmer laget siden 2000, mens alkoholbruken har økt – og da særlig i filmer beregnet på et ungdommelig publikum.

Alkoholforsker David Jernigan sier til nyhetsbyrået Reuters at han er bekymret. «I filmvirkeligheten kan det se ut som alkohol passer inn i alle situasjoner. Unge mennesker er særlig sårbare overfor budskap som sier at drikking skjer over alt. Det verste du finner på kino og på TV er inntrykket av at alkoholmisbruk ikke innebærer noen konsekvenser for brukeren. Det blir derfor opp til foreldrene å fortelle konsekvenshistoriene,» sier Jernigan.

Et forbud mot produkt plassering av alkohol i film blir det neppe i Hollywoods hjemland, i

alle fall ikke med det første. Dette illustrerer igjen den nevnte forskjellsbehandlingen mellom tobakk og alkohol som ligger godt plantet i ryggmargen i hele den vestlige verden. Det forteller også noe om en innflytelsestung alkoholindustri som på mesterlig vis makter å holde liv i myten om at deres «tradisjonstunge» og «lovlige» produkter må behandles med silkehansker til tross for deres store skadepotensial.

Den multinasjonale alkoholindustrien ser stadig sitt snitt til å trykke på i samfunn der de alkoholpolitiske ambisjonene er beskjedne, og ikke minst i land på den sørlige halvkule. I dette nummer av Rusfri bruker vi derfor plass til å fortelle om det arbeidet Blå Kors står midt oppe i for å motvirke alkoholindustriens frie spill i sårbare samfunn som Lesotho og Madagaskar. Det ser heldigvis ut som dette arbeidet bærer god frukt, og det har vi grunn til å være stolte av.

Vi retter også blikket mot årets stortingsvalg som på mange måter kan se ut til å bli et avgjørende valg når det gjelder hvilken alkoholpolitikk som skal føres i Norge i årene framover. Fort kan vi få merke her på berget at vi i sannhet er «et land i verden» (som tidligere statsminister Lars Korvald uttrykte seg) også når det gjelder den multinasjonale alkoholindustrien og dens fantomlignende fangarmer. Det gjelder derfor å holde den alkoholpolitiske årvåkenheten ved like.

God lesning – og god sommer!

Blå Kors-magasinet Rusfri – en klar røst på rusfeltet

NR 02 2013 / 5. ÅRGANG

Blåkorsbladets 98. årgang • Rusfri/Vardevakts 88. årgang

UTGIVER:

Blå Kors Norge • www.blakors.no

ANSVARLIG REDAKTØR:

Steinar Glimsdal • steinar.glimsdal@blakors.no • tlf 926 36 739

REDAKSJONSSEKRETÆR:

Tina Fagerhus Brodal • tina.brodal@blakors.no • tlf 938 25 601

ADRESSE:

Storgata 38, N-0182 Oslo
tlf 22 03 27 40 • fax 22 03 27 41
post@blakors.no

ANNONSEHENVEDELSE:

TLF 938 25 601 • fax 22 03 27 41

SALG AV STØTTEANNONSER:

Faktureringservice Sør AS • tlf 32 24 44 33

FRIVILLIG ABONNEMENT:

kr. 150 for fire utgivelser pr år betales over konto 3000.16.77337
Bladet sendes gratis til alle betalende Blå Kors-medlemmer og organisasjonsmedlemmer.

FORSIDEFOTO:

Tove K. Breistein / Blå Kors

LAYOUT OG TRYKK:

GRØSET™. Trykksaken er produsert etter miljøstandarden Svanemerket.

Blå Kors Norge

Blå Kors er en felleskristen, diakonal organisasjon som fremmer rusfrihet i samfunnet. Blå Kors forener frivillig innsats på rusfeltet med profesjonelt behandlingsarbeid. Ved siden av et forebyggende og holdningsskapende arbeid driver Blå Kors 41 diakonale virksomheter i 15 fylker. Organisasjonen har 2.900 medlemmer og 1.100 ansatte. Blå Kors er fra 1.1.2009 også en paraplyorganisasjon på rusfeltet for 28 landsomfattende kristne organisasjoner og trossamfunn.

Organisasjonsmedlemmer i Blå Kors

De Frie Evangeliske Forsamlinger, www.dfef.no
Den Evangelisk Lutherske Frikirke, www.frikirken.no
Den Evangeliske Forsamling, www.misjonskirken.no
Den Indre Sjømannsmisjon, www.dism.no
Den Norske Kirke, Kirkerådet, www.kirken.no
Den Norske Israelsmisjon, www.israelsmisjonen.no
Det Evangelisk-Lutherske Kirkesamfunn, www.delk.no
Det Norske Baptistsamfunn, www.baptist.no
Det Norske Misjonsforbund, www.misjonsforbundet.no
Det Norske Misjonsselskap, www.nms.no
Guds Menighet Vegårshei, www.gudsmenighet.no
Indremisjonsforbundet, www.imf.no
Metodistkirken i Norge, www.metodistkirken.no
Norges KFUK/KFUM, www.kfuk-kfum.no
Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag, www.nkss.no
Norges Samemisjon, www.samemisjonen.no
Normisjon, www.normisjon.no
Norsk Helse- og Avholdsforbund, www.norskavholdsforbund.no
Norsk Luthersk Misjonssamband, www.nlm.no
Søndagsskolen Norge, www.sondagsskole.no
Norske Misjonshotell og Gjestehus, www.nm-hotels.no
Oslo Kristne Senter, www.oks.no
Pinsebevegelsen i Norge, www.pinsebevegelsen.no
Prison Fellowship, www.pfn.no
Sjømannskirken, www.sjmannskirken.no
Ålesund frie Misjonsmenighet, www.misjonskirka.com
SI-Reiser AS, www.si-reiser.no
Rørlegger Ragnar Aas AS, Sladdhaugen, 4735 Evje

INNHold

02

LEDER

04

Geir Gundersen, 12 år i front for Blå Kors

08

Lav terskel for kontakt i Sandnes

11

God helse og kirkegang

12

Nok opplysning om alkohol i barselgruppene?

14

Valgte livet som 36-åring

16

Et kall til å være medvandrer

18

UNGDOMSSIDER

20

RUSNYTT: VALG 2013: Partienes standpunkt i ruspolitikken

22

Bedre framtid for Lesotho med mindre alkohol

25

Alkoholindustrien bremses på Madagaskar

26

ORGANISASJONSNYTT: Blå Kors får ny organisasjonsmodell

28

KRONIKK: «Norges farligste voksne har vært uskyldige barn»

30

ANNONSER

33

Skoleprosjekt i Sør-Afrika

34

GENERALSEKRETÆREN HAR ORDET

36

Babymassasje – ren velvære

Etter 12 år som generalsekretær og nesten tre år som spesialrådgiver i Blå Kors gikk Geir Gundersen av med pensjon 1. mai. Men et Blå Kors-menneske blir jeg livet ut, sier han.

– Årene i Blå Kors var en gave

Det var ikke kjærlighet ved første blick mellom Geir Gundersen og Blå Kors. Når han ser tilbake, vil imidlertid «gammelgeneralen» se på årene i organisasjonen med et stort og fornøyd smil.

AV **TINA FAGERHUS BRODAL** TEKST OG FOTO

Han ser opplagt og fornøyd ut, Geir Gundersen. Sommerlig brun også, der han entrer dørene på konditoriet Pascal, like ved St Hans Haugen i Oslo.

– Der er du, Tina! Beklager at jeg var litt sen, ventet på bud som skulle levere noen varer... Ja, gjør man ikke alltid det, smiler han, og gir meg en gjensynsklem som bare Geir Gundersen kan.

MAN FØLER SEG VEL i hans nærvær. Et ruvende nærvær, som mange i Blå Kors har fått kjenne og oppleve. Få mennesker pra-

ter så lett, så uanstrengt om de helt store temaene i livet som Geir.

– Ja, nå starter jeg siste etappe i livet, en fase som for oss alle ender med døden. Ja, slik ser jeg det, smiler han.

– Nå begynner en ny fase, og jeg er så heldig at både min kone Liv og jeg selv går av med pensjon på samme tid. Tenk så flott! smiler Geir.

Sammen med Liv skal han forsøke å nyte «livets dessert» etter beste evne. Og selvsagt står barn og barnebarn høyt opp på listen over hva som skal prioriteres i årene fram-

over. Tre sønner og seks barnebarn har det blitt. Og det kan bli flere, skal man tro bestefar. Det som er helt sikkert, er at Geir nyter tanken på å følge sine barnebarn.

– Det er jo et fantastisk privilegium dette, nok en gang å få se barn vokse opp, å få være en del av deres liv på den måten.

OGSÅ EGEN HELSE skal vies større fokus i tiden framover. Han har fått erfare hvor viktig nettopp det er.

– Når du blir syk, så syk som jeg ble sommeren for tre år siden, ser man ting plutselig veldig tydelig. Veldig klart. Og for meg ble det helt klart at jeg ikke lenger kunne gi Blå Kors det Blå Kors trengte. Jeg måtte gi fra meg lederrollen, uten sorg, med lettelse. Sånn måtte det bli, konstaterer den tidligere generalen.

Han er imidlertid glad han fikk mulig-

GENERALSEKRETÆR
1998-2010

«Jeg forlater en organisasjon med god standing, en organisasjon som virkelig er i ferd med å finne seg selv.»

Geir Gundersen

- født 26. juni 1948
- oppvokst i Skodje på Sunnmøre
- gift med Liv Riiser, sammen har de tre sønner og seks barnebarn
- presteutdannet fra Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo
- har arbeidet som sekretær i Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag, residerende kapellan i Tromsøysund menighet i Nord-Hålogaland og bibelmissjonsleder i Det Norske Bibelsselskap
- forstander ved Det Norske Diakonhjem 1987-97
- generalsekretær i Blå Kors Norge fra september 1998 til november 2010, spesialrådgiver 2010-13
- pensjonist fra 1. mai 2013
- medlem av sentralkomiteen i Blå Kors Internasjonale Forbund (IFBC) fra 1999
- president for IFBC 2004-12, den første ikke-sveitser til å inneha vervet
- benyttes flittig som forkynner, en populær andaktsholder i NRK P1
- medlem av gospelkvartetten Freedom Quartet

FAKTA

het og helse nok til å fullføre vervet som president for Blå Kors Internasjonalt.

– Det føltes viktig for meg. Nå er vervet og stafettpinnen gitt videre, og jeg er rolig både på vegne av Blå Kors Internasjonalt og Blå Kors Norge.

STORE TING HAR SKJEDD med Blå Kors under Geirs ledelse. Avholdsløftet er ikke lenger et medlemskrav i organisasjonen, TV-aksjonen ga Blå Kors nye muligheter, prosjekter og utfordringer – og sammenslåingen med Rusfri gjorde Blå Kors til bred og vid paraplyorganisasjon.

Da konstituert generalsekretær i Blå Kors, Per Samset, ringte Geir mot slutten av 1997 for å høre om han var villig til å bli den nye generalsekretæren, tenkte han at det var hyggelig å få en slik telefon, men ikke noe mer enn det.

– Der og da var jeg rimelig sikker på at dette ikke var noe for meg. Men Liv var ikke så sikker som meg, og det endte med at jeg ringte tilbake til Per og så OK, la oss møtes. Jeg skjønte fort at behovene i Blå

Kors var store, og nok en gang tenkte jeg «nei», forteller Geir.

Men sånn skulle det ikke bli. Geir fikk rett og slett ikke ro, og det ble til slutt et «ja» til Blå Kors. Det første han gjorde deretter var å skrive under på Blå Kors' sitt avholdsløfte.

Den ferske sjefen la merke til at Blå Kors som organisasjon var splittet. Den bestod av to deler: virksomhetene og frivilligheten, og de holdt på å falle helt fra hverandre.

«Når du blir syk, så syk som jeg ble sommeren for tre år siden, ser man ting plutselig veldig tydelig. Veldig klart.»

Min linje stod klart for meg. Disse to delene var begge en del av Blå Kors, av Blå Kors sin historie, og det ble min oppgave å forsøke å føre dem sammen slik at de kunne få glede og nytte av hverandre, forteller Geir, og legger til:

– På mange måter ser jeg den pågående organisasjonsprosessen som avslutningen på dette arbeidet, og jeg gleder meg til å følge med... fra sidelinjen selvsagt!

FOR GEIR BLE DET stadig viktigere å åpne opp for en prosess der verdiene avhold og edruskap stod i fokus.

– Jeg ønsket en skikkelig grundig verdiavklaringsprosess, og det var akkurat det jeg fikk etter hvert! Vi måtte gi prosessen den tiden som var nødvendig, gi hele organisasjonen tiden den trengte. Og resultatet var overveldende, minnes Geir.

Våren 2008, rett før arbeidet med TV-aksjonen skulle dras i gang for alvor, stemte hele 80 prosent av Blå Kors generalforsamling på Sanderstølen for å avvikle avholdsløftet som medlemskrav. Samtidig vedtok den samme generalforsamlingen at verdiene avhold og edruskap fortsatt skulle være bærende. At verdiene skulle fremmes og vitaliseres uten krav, men ved anbefaling.

– Jeg tror nok denne avklaringen bidro

Februar 1998:
Avisa Vårt Land gjorde et stort nummer av at Blå Kors i 1998 hadde rekruttert en generalsekretær som ikke var kjent som en «aktiv avholdsmann» fra før. Men dette var faktisk ikke første gang. (Faksimile fra Vårt Land, 16. februar 1998)

positivt til Blå Kors sin kommunikasjon under TV-aksjonen. Jeg skal være helt åpen og ærlig om det, understreker den tidligere generalsekretæren.

Også for den kommende sammenslåingen med Rusfri ble resultatet helt avgjørende. Den hadde det nemlig vært svært vanskelig å gjennomføre dersom avholdskravet var blitt videreført.

– For meg er fusjonen med Rusfri en av de helt store tingene jeg fikk gleden av å være med på. Betydningen av at Blå Kors nå ble en økumenisk fellesorganisasjon, for å si det sånn, var svært viktig for meg, og et av mine store ønsker er at Blå Kors klarer å forvalte dette ansvaret videre på en god måte, poengterer Geir.

DET ER IMIDLERTID IKKE de store avgjørelsene og hendelsene Geir husker aller best. Nei, for han harr møtene med enkeltmennsker vært det viktigste, det som ga ham aller størst glede da han var generalsekretær.

– Blå Kors er jo der for enkeltmennsker, for mennesker som trenger hjelp og en støttende hånd. Tanken på og vissheten om dette ga meg styrke og ro i de periodene jeg følte det blåste vel sterkt, understreker han.

Nå går altså Geir inn i pensjonistenes rekker. Noe sier oss imidlertid at helt arbeidsledig blir han neppe.

– Selvsagt skal jeg fortsette mitt forkynnelses- og formidlingsarbeid. Det gir meg så stor glede og inspirasjon, understreker Geir.

Dessuten kan han rope at nå skal begynne å gi åndelig veiledning ut fra en «ignatiansk» tradisjon.

– Jeg har vært så heldig å få gå til åndelig veiledning selv, og er nå i en trening som gjør meg i stand til å kunne være en ledsager og en medvandrer for andre. Jeg gleder meg, utbryter Geir, før han legger til:

– Og så er jeg selvsagt et Blå Kors-medlem og et Blå Kors-menneske så lenge jeg lever. Jeg vil stille meg til disposisjon for Blå Kors så lenge jeg har mulighet til å bidra. Som frivillig.

NÅR GEIR SER TILBAKE på årene i Blå Kors blir denne tiden stående som en stor gave, en gave han fikk gjennom den oppgaven han fikk pålagt.

– Jeg opplevde at jeg fikk bruke alt jeg hadde, all mine erfaringer, både vonde og gode, alle min kunnskap og studier og mine evner som formidler og forkynner.

Og jeg trengte virkelig å bruke alt, hele meg, forklarer Geir.

For han er det viktig å få sagt at årene i Blå Kors var så fylt av mening, så givende. Jeg har fått oppleve så mye kjærlighet, så mye støtte. Ikke nødvendigvis enighet, men backing rett og slett.

GEIR ØNSKER ALT GODT for Blå Kors i fremtiden.

– Jeg «forlater» en organisasjon med god standing, en organisasjon som virkelig er i ferd med å finne seg selv. Fokuset på barn og unge, på alkoholpolitikk er så viktig. Så godt. Blå Kors vil nå langt og hjelpe mange, mange. Det vet jeg, sier den tidligere generalsekretæren med tyngde.

Ett råd må denne mannen få lov til å gi videre. Hans store håp og ønske er at Blå Kors aldri må la verdigrunnlaget forvitte. Det må aldri bli til sement.

– Verdiutvikling i en organisasjon er en «never ending process», for å si det sånn. Dersom Blå Kors skal fortsette å utvikle seg som en levende og verdibasert organisasjon, må den på nytt og på nytt gi verdispørsmål oppmerksomhet i hverdagen.

Mars 2006: Geir Gundersen og biskop Ole Chr. Kvarme tar i mot Kong Harald til festgudstjeneste i Oslo domkirke i forbindelse med Blå Kors' 100-årsfeiring. (Foto: Kurt Pedersen/Vårt Land)

Oktober 2008: Geir Gundersen var organisasjonens frontfigur under NRKs TV-aksjon til inntekt for Blå Kors. Her står han sammen med kollega Sigrun Ryan Degnes i et nyoppusset hovedkontor i Oslo. (Foto: Steinar Glimsdal)

FUNKISHUSET

Leder Åse Odland og sykepleier Ragnhild Klungtveit har tro på Switch-kampanjen for å redusere skadevirkningene av den enkeltes rusmisbruk.

Verdige omgivelser til en gruppe som ikke føler seg verdige

På FunkisHuset i Sandnes kan rusmiddelavhengige få hjelp til det meste. – Vi prøver å strekke oss etter behovene og møte folk med verdighet og respekt, sier leder Åse Odland.

AV MAY-BRITT LILJEROOS-LAUVIK TEKST OG FOTO

Jeg ankommer FunkisHuset i Sandnes samtidig med en stor kar. –Jeg vil inn! erklærer han og dunderer på døra. Leder Åse Odland åpner og slipper inn Rusfri sin medarbeider, mens mannen pent må vente til de åpner kl 11. Mandag, onsdag og fredag er de oppe fra kl 11-14, og tirsdag og torsdag har de ansatte mulighet for oppsøkende virksomhet og annen individuell oppfølging.

– Dette tilbudet er på brukerne sine premisser, forteller leder Åse Odland. – Vi prøver å være fleksible og strekke oss etter behovene. Helsetjenestene er veldig viktige. Vi har to sykepleiere, en dag i uka har vi lege her, og en gang i måneden kommer tannpleiere.

Odland fortsetter: – Vi prøver å begrense skadene av rusmiddelmissbruket ved å forebygge smitte, dele ut rene sprøyter, stelle sår, gi tilbud om gynekologisk undersøkelse. De som kommer hit kan få spise, dusje, få varme klær, låne telefon, pc og aviser og få hjelp til å kontakte hjelpeapparatet. Vi er lite formanende og ikke fordømmende.

ÅSE ODLAND FORTELLER GJERNE om «Switch-kampanjen» som kjøres i regi av FunkisHuset.

– Vi var på studietur til Amsterdam, der vi fikk høre at 89-90 prosent av de som bruker heroin røyker det. Her i Norge er det en sterk injeksjonskultur, og det blir mange skader knyttet til sprøytebruk. Vi prøver derfor å sette fokus på andre inntaksmåter med ulike virkemidler. Vi hadde en designkonkurranse, og en av brukerne våre som hadde tegnet logoen vi nå har på t-skjortene, vant. Switch handler om å tenke alternativ til injisering, endre inntaksmåter av rusmidler.

300 FORSKJELLIGE RUSMISBRUKERE, i gjennomsnitt 26 om dagen, i alderen 18 til 60 år, er innom FunkisHuset i Sandnes i løpet av året. De kommer fra vertskommunen og de fem omkringliggende kommuner. Men til tross for det store behovet er det snart slutt på statlige midler, og FunkisHuset jobber for en framtidig driftsmodell slik at de kan overleve.

Arbeidet med dette lavterskeltilbudet startet i 2004, men i flere år før det hadde pårørende drevet lobbyvirksomhet opp mot Fylkeskommune og Helse Stavanger. FunkisHuset er bygd i byggestilen med samme navn og ligger i byens beste villastrøk.

– VI SYNES DET ER VERDIGE, FINE OMGIVELSER til ei gruppe som ikke alltid føler seg verdige. Det er ingen ramponering her. Det ble stjålet et maleri en gang, men det kom tilbake, forteller Odland. Det er Blå Kors som eier huset.

– Vi bryr oss om de som går her. Det kan noen ganger være vanskelig å se på at de lever så destruktivt. Men vår rolle er å bedre livet deres til tross for at de velger å ruse seg. Det er ofte kriser og uforutsigbare arbeidsdager. Vi prøver å hjelpe dem videre når de ønsker det. Det hender iblant at tidligere brukere stikker innom for å fortelle at det går bra, noe som gleder oss veldig.

FUNKISHUSET PREGES AV EN GOD STEMNING med masse humor og ablegøyer. Det får vi et eksempel på når vi går ned i stua. Nå har mannen som kom samtidig med meg sluppet inn, og forlanger en klem av lederen for en slik forskjellsbehandling! Det får han så klart.

– Det er fantastisk her, sier han. – Det er sosialt, vi får hjelp, nytt brukerutstyr og positiv påvirkning.

– Det er en enorm støtte for oss, sier en av damene som sitter ved spisebordet og får seg et varmt måltid.

– Det er et greit tilbud, sier en annen.

SYKEPLEIER ANNOR KYLLINGSTAD UNDEHEIM går inn på helserommet for å måle blodtrykket til en av brukerne. Han er i legemiddelassistert rehabilitering.

– Jeg har vært heldig og fått leilighet og jobb, men så knuste jeg foten og har mage- og ryggproblemer, så jeg må ha litt hjelp, forteller han. – Det er godt det har kommet et slikt tilbud som FunkisHuset, for det fantes ingenting da jeg gikk på kjøret. Vi måtte kjøpe sprøyter på apoteket, og det var så flaut at jeg brukte den samme sprøyta ei hel uke.

– Vi prøver å være en los videre i syste-

met, forteller Undheim. – Vi har samtaler med de nye og informerer dem om tilbud som finnes. Vi maser ikke, men hvis de er motiverte for behandling, er vi på hugget.

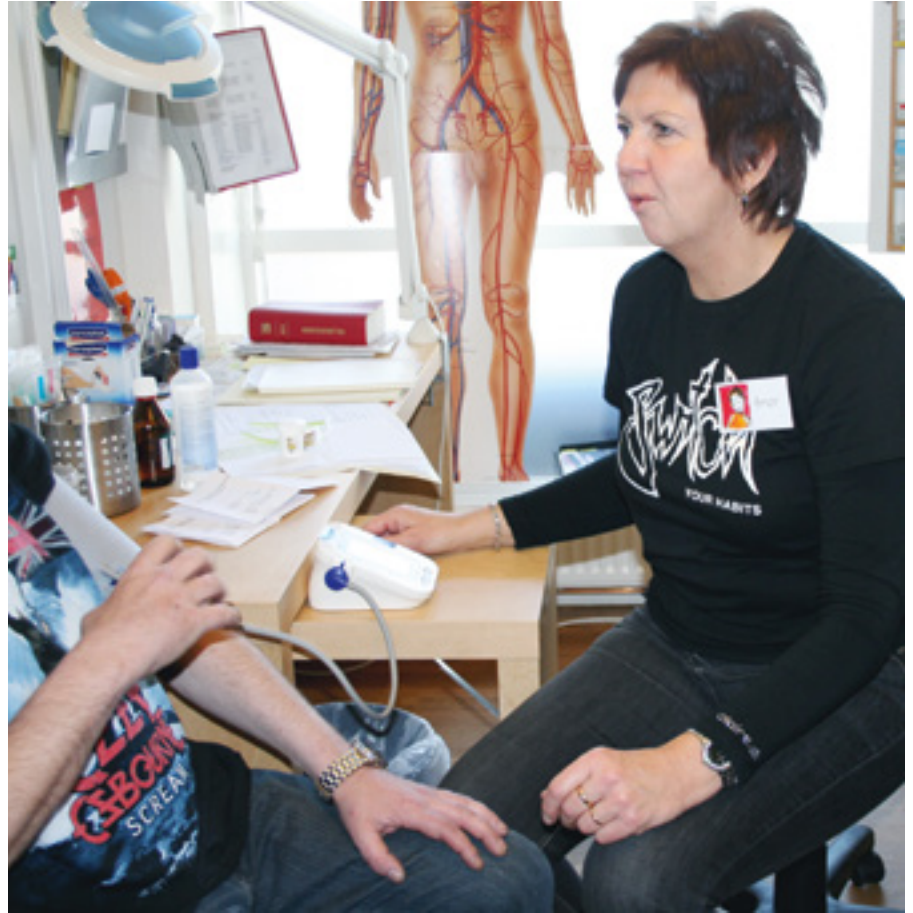
PÅ FUNKISHUSET HAR DE JEVLIG STUDENTER INNOM, og for første gang har de nå en politistudent. Silje går andre året på Politiskolen og har vært tre uker i praksis på huset.

– I løpet av denne tiden har jeg fått innsikt i hvordan rusmiddelavhengige har det og fått være med de som jobber her. En del av brukerne var skeptiske til meg til å begynne med, men det endret seg. Dette har vært nyttig som privatperson også. Jeg kom ut av politiboblen og fikk se ting fra en annen vinkel, sier Silje.

Nå har tannpleierne kommet. De har med seg et digert gebiss, og deler ut tannkrem og tannbørster. Annvor Undheim sitter ved bordet og viser meg en flipover.

– Vi har et tema hver måned, denne måneden er det smitteforebygging, forteller hun. – Vi har også informasjon på tavle og tv. På slutten av måneden har vi en quiz om temaet med premie. Det er populært. Vi har også sporadiske sosiale aktiviteter på ettermiddag og kveld. Det er jentekveld, guttetur, julebord, båt- og fisketurer.

– Kan jeg ta denne lua? Det er et godt merke, sier en som kommer bort. – Det er så kaldt, så jeg tar dette skjerfet også. Mett og varm kan han gå ut i kulda. Det er ingen selvsagt ting.

Sykepleier Annvor Kyllingstad Undheim tar blodtrykket.

FunkisHuset

- adr: Eidsvollsgate 45, Sandnes i Rogaland
- et gatenært tilbud «med lav terskel for kontakt»
- målet er å bedre helsetilstand og livskvalitet for rusmiddelavhengige ved å redusere de fysiske, psykiske og sosiale skadene som rusmiddelavhengighet kan føre til
- startet etter initiativ fra pårørende til rusmiddelavhengige på Jæren
- i 2004 gikk seks kommuner (Sandnes, Sola, Gjesdal, Klepp, Time og Hå) sammen i et spleiselag med Rogaland fylkeskommune og Helse Stavanger HF for å etablere tilbudet
- drives av en privat stiftelse med representanter fra de seks stiftelseskommunene, Landsforbundet Mot Stoffmisbruk avd Bryne, Helse Stavanger HF, Blå Kors Norge og de ansatte
- les mer: www.funkishuset.no

FAKTA

Mange brukere hygger seg daglig rundt bordet med et varmt måltid tilberedt av kokken Bernt. Daglig leder Åse Odland i midten.

Kirkegjengere har bedre helse

Kirkegjengere er generelt mindre deprimerte enn dem som ikke går i kirken. De som går ofte i kirken har lavere blodtrykk enn de som ikke går så ofte. De som går sjelden har lavere blodtrykk enn de som aldri går. Ved dødsfall i nær familien motvirker kirkegang depresjon hos kvinner. Religiøse preferanser aktiviseres sterkere hos menn enn hos kvinner ved kriser og sorg.

AV OLE ANDREAS HUSØY OG STEINAR GLIMSDAL TEKST OG FOTO

Dette er blant funnene i doktorarbeidene til forsker og prest Torgeir Sørensen (44). Sørensen, som er vikarprest på Nesodden denne våren, kommer opprinnelig fra Nøtterøy og er bosatt med sin familie på Holmlia i Oslo. Han var blant foredragsholderne under det nordiske Blå Kors-møtet i Trondheim i begynnelsen av juni. Temaet hans der var: «Spirituality, culture and religion. Significance for patients in treatment for alcohol abuse».

Det var i november i fjor Torgeir Sørensen forsvarte sin doktoravhandling ved Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo. Avhandlingen har den engelske tittelen «Epidemiological Studies of Religious Behaviours and Health in the Nord-Trøndelag Health Study (HUNT 3), Norway». Studien henter sine data fra Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelags tredje befolkningsundersøkelse (HUNT 3, 2006-2008). I underkant av 40.000 informanter er in-

kludert i analysene. Avhandlingen påviser sammenhenger mellom religions- og helsefaktorer. Men avhandlingen, som er den første i sitt slag i Skandinavia, påviser ikke årsakssammenhenger mellom de aktuelle faktorene, understreker Sørensen.

– Er det troen i seg selv, eller er det den livsførselen som troende mennesker har som er årsak til disse forskjellene?

– Avhandlingen påviser sammenhenger mellom religions- og helsefaktorer, men kan ikke påvise årsakssammenhenger mellom de ulike faktorene.

Torgeir Sørensen ser det allikevel som sannsynlig at troende menneskers livsstil er en forklaringsfaktor.

– De som er religiøst aktive røyker og drikker mindre enn gjennomsnittsnordmannen, de fører mer regelmessige liv, er mer trofaste mot ektefellen og har derfor mindre sjanse til å få seksuelt overførbare sykdommer. Listen er enda lenger enn dette.

SØRENSEN PEKER OGSÅ PÅ SOSIALT NETTVERK SOM EN FAKTOR. I helseforskning er det tidligere påvist at godt sosialt nettverk øker sjansen for god helse. Amerikansk forskning viser dessuten en sterkere sammenheng mellom religiøse fellesskap og helse enn mellom andre typer sosiale nettverk og helse.

Torgeir Sørensen sier at det ikke var opplagt at man ville finne en sammenheng mellom religiøsitet og helse i undersøkelsen, selv om slik sammenheng er påvist i undersøkelser i USA.

– Det er tross alt ganske langt fra USA til norsk folkekirkelighet i Nord-Trøndelag, sier han.

SØRENSEN BLE OVERRASKET OVER Å OPPDAGE at det synes å være flere menn som «søker Guds hjelp» når det er mindre enn fem år siden de har fått en kreftdiagnose, enn blant de menn som har hatt kreftdiagnose for mer enn fem år siden.

Kvinner generelt søker Gud i større grad enn det menn gjør, men kvinnene søker ikke Gud mer om de får kreft. Ser man på personer som har opplevd dødsfall i nær familie, er det en klarere sammenheng mellom hyppig kirkegang og mindre depresjon hos menn enn blant kvinner.

– Kvinner er generelt mer religiøst aktive enn menn. Men når det begynner å brenne under bena på oss menn, enten i form av sykdom eller sorg, så tyder undersøkelsen på at religiøse preferanser aktiviseres sterkere enn hos kvinnene. Menn blir mer religiøst aktive når de blir syke, sier Torgeir Sørensen.

– Hvilken innvirkning på behandlingen av pasienter bør sammenhengene som kommer fram i undersøkelsen få?

– Jeg tror man innen medisinsk behandling i større grad bør ta hensyn til at pasienten er et helt menneske. Uavhengig av hvilket religiøst ståsted behandleren har, bør man prøve å finne ut hvilke mestringsressurser pasienten har. Jeg mener ikke at folk i helsevesenet skal si til pasientene: «Nå må du gå mer i kirken», men at man i fellesskap blir klar over hvilke ressurser, for eksempel en kristen tro, pasienten kan støtte seg på i en krevende livssituasjon.

I Nord-Trøndelag har «folkekirken» stor oppslutning. Medlemsprosenten er høy, men relativt få går ukentlig til gudstjeneste. Sammenlignet med USA er det relativt få her til lands som tror på en personlig Gud. Dette gjør Norge til et interessant land for den type forskning Torgeir Sørensen har arbeidet med.

FORSKNING

Kirkegjengere har generelt bedre helse enn gjennomsnittsbefolkningen, forteller forskningen til prest og doktorand Torgeir Sørensen. (Illustrasjonsfoto)

Større tydelighet gir trygghet

For ikke så mange år siden var ett glass vin en gang i blant ok, fikk kommende mammaer høre. I dag er rådet et annet: Ikke drikk alkohol når du bærer en baby i magen.

AV **TINA FAGERHUS BRODAL** TEKST

Jette Møinichen og Karin Snersrud er helsesøstre. Jeanine Aaby og Hanna Agnethe Lien er småbarnsmødre. Rusfri har tatt en prat med de fire kvinnene på jakt etter viktige svar. Er norske kvinner klar over at selv små mengder alkohol i svangerskapet kan skade fosteret? Gir jordmødre og helsestasjoner god og tydelig informasjon om alkohol til gravide og småbarnsforeldre? Har rådene til gravide kvinner endret seg gjennom årenes løp? Hva er rådene anno 2013?

MENS JEANINE FIKK sitt første barn i fjor sommer, ble Agnethe mamma til sitt tredje barn. De to kvinnene går i samme barselgruppe på Marienlyst helsestasjon i Drammen. Sammen med andre mammaer og helsesøster Karin har de møttes flere ganger i halvåret for å veie, måle og beundre barna sine. Her blir vaksiner tatt og viktige tema tatt opp, blant annet forholdet mellom alkohol og graviditet, amming og småbarnsliv.

AGNETHE OG JEANINE KAN BEKREFTE at fokuset på alkohol er stort dersom man får barn i 2013.

- De aller fleste gravide nå er ganske så bevisste. Dagens kommende mammaer vet at alkohol ikke er bra for barnet de venter, forklarer Jeanine.

Karin og Jette både håper og tror at jordmødre og helsestasjoner har blitt flinkere til å understreke alvorret.

- Vi forsøker å gi informasjon både om farene ved å drikke alkohol under svangerskapet, gi råd når det gjelder amming og alkohol, samt spre kunnskap om at alkohol og rollen som småbarnsforeldre ikke passer så godt sammen, understreker Karin alvorlig.

Rådene helsestasjonen gir er at selv ett glass vin en gang i blant under graviditeten ikke var lurt. I ammeperioden bør man ikke drikke alkohol i det hele tatt de seks første ukene. Deretter kan man drikke vin

dersom man pumper seg i forkant og venter i fire timer før man ammer barnet.

AGNETHE OPPLEVER AT helsepersonell har blitt tydeligere når det gjelder alkohol bare på de seks årene siden hun var gravid med sitt første barn.

- Det er vel ikke så lenge siden at jordmødre mente at et glass vin var OK, eller tar jeg helt feil nå? spør hun litt undrende.

Karin nikker støttende.

- Jo, det tror jeg stemmer. Man har liksom vært litt redde for å virke for strenge og basante i mange år nå, sier hun, og legger til:

- Jeg tror at helsemyndighetenes tydelighet den siste tiden og deres kampanjer har vært med å gi jordmødre og helsesøstere en trygghet på å fronte avhold av alkohol under graviditet.

Også Agnethe er overbevist om at tydelighet er avgjørende.

- Nå er det jo mye mer anerkjent å sette seg ned på med et glass vin enn det var tidligere. Derfor er tydelighet så utrolig viktig, poengterer trebarnsmoren.

OGSÅ HELSESØSTER KARIN er klar på at et glass vin nå og da under svangerskapet ikke er en god ide.

- Vi vet jo at alkohol er rene giften for de små i magen. Fosteret får faktisk samme promille som mor, sier Karin alvorlig.

Også Jette er svært opptatt av å få fram at alkohol faktisk skader barnet i magen i større grad enn andre rusmidler.

- For oss helsesøstere er det viktig å opplyse om akkurat slike ting. Vi vet rett og slett ikke hvordan selv ett glass alkohol i ny og ne påvirker babyen i magen. Konsentrasjonsvansker og lærevansker kan faktisk være resultat av alkoholpåvirkning i mammas mage, forklarer Jette.

BÅDE KARIN OG JETTE er enige om at alkohol, svangerskap og småbarnsperiode er et sårbart tema. Likevel er de opptatt av at man ikke må være redde for å snakke

om dette med kommende mødre og småbarnsforeldre.

- Vi forsøker å ta opp tema på en god måte, på en ikke-støtende måte, understreker Karin, og legger til:

- Jeg følte meg litt famlende i starten, men man lærer og man blir flinkere til å snakke om slike tema, også som helsesøster. Nå tar vi dette tema opp både under graviditeten, på hjemmebesøkene og i barselgruppene.

DET ER IKKE BARE under svangerskapet det er viktig å snakke om alkohol. I Norge i 2013 har alkohol i stor grad både blitt en del av hverdagen, helgene og ikke minst et mer eller mindre fast innslag i fest- og høytidsdagene også hos småbarnsfamiliene.

- Allerede da helsesøsteren besøkte oss hjemme kort tid etter fødselen, var hun tydelig på at selv små babyer oppfatter raskt at foreldrene endrer adferd etter kun en liten mengde alkohol, forklarer Agnethe, og understreker videre:

- Hun vektla at det kan være farlig å samsove med babyer og små barn dersom en eller begge av foreldrene har drukket alkohol samme kvelden.

HELSESØSTER KARIN KAN bekrefte dette.

- Vi tar nå alltid opp forholdet mellom alkohol og amming allerede på hjemmebesøket. Dessuten forsøker vi å si noe om at små barn raskt reagerer på foreldrenes alkoholbruk.

- Det er jo mange foreldre i dag som tar med babyer i selskap og på andre festligheter, noe som i større grad enn tidligere kan utsette barna for berusede mennesker. Og selvsagt merker også små mennesker at mamma og pappa, tanter, onkler eller besteforeldre endrer oppførsel, forklarer Karin.

Hun husker en mamma som betrodde henne at hun en kveld etter noen glass vin, hadde vanskelig for å roe barnet sitt.

- Selvsagt opplevde hun dette ubehagelig. Jeg husker hun konkluderte med ALDRI mer.

Dette er Tigris-prosjektet:

Tigris = Tidlig Intervensjon i forhold til Rusmiddelbruk rundt Graviditet og I Småbarnsperioden

Målgruppe:

- Gravide og deres partnere, sped- og småbarnsforeldre.

Hovedmål:

- Hindre bruk av rusmidler under graviditeten
- Hindre belastende rusmiddelbruk blant sped- og småbarnsforeldre

AVHOLDS
I 20 ÅR

Veien videre for Gunder

Som 36-åring stod Gunder D. Gundersen (nå 56) på kanten av stupet. Han kunne hoppe eller kjempe. Gunder valgte livet.

AV **TINA FAGERHUS BRODAL** TEKST OG FOTO

For 20 år siden stod en fortvilet, destruktiv og nedbrutt Gunder på sosialkontoret i Ål. År med alkoholmisbruk, utallige opphold på behandlingssteder, økonomiske problemer og destruktive forhold hadde tatt knekken på ham.

– I Ål nådde jeg bunnen. Jeg opplevde at jeg måtte ta en avgjørelse. Leve eller dø. Så enkelt var det, sier Gunder.

OG AV OG TIL griper skjebnen, eller kanskje det var Gud, inn. Den dagen Gunder gikk til sosialkontoret var det ikke kø. Saksbehandleren var ledig og kunne treffe ham med en gang. Han fikk ikke tid til å snu. Hadde han møtt en stengt dør den dagen, hadde Gunder sannsynligvis ikke levd i dag.

– Mannen jeg møtte på sosialkontoret reddet livet mitt. Han trodde på meg, og stolte vanvittig nok på meg. Jeg fikk penger til togbilletten til Drammen og til å kjøpe meg litt mat. Riktignok kjøpte jeg togbilletten, men resten av pengene kjøpte jeg øl for, minnes Gunder.

På vei til Drammen drakk han sin siste øl. Og ikke mange timene senere stod han på trappen til Bragernes Behandlingssenter, et av flere behandlingssteder som Blå Kors driver i Norge.

I ÅL HANG LIVET til Gunder i en tynn tråd. På Bragernes erkjente han at han hadde et alkoholproblem. Han tok for første gang bestemmelsen om å slutte med alkohol en gang for alle.

– På Bragernes måtte jeg gi slipp på beruselsen og ta avgjørelsen om å slutte for

godt. Det er en umulighet å ha begge deler, forklarer Gunder.

Gunder kunne se tilbake på tidligere behandlingsopphold. Tidligere nedturer der han falt dypere og dypere for hver gang. Denne gangen var imidlertid alt annerledes.

– Stedet, menneskene, motivasjonen, timingen. Denne gangen klaffet alt perfekt. Jeg møtte mennesker som hjalp meg ut av en håpløs situasjon. Som gav meg kraft, tro på meg selv og midler til å bryte avhengigheten etter alkohol, forteller Gunder.

NÅR HAN TENKER TILBAKE ser Gunder tydeligere og tydeligere hvorfor han lyktes denne siste gangen.

– Erkjennelsen og selve avgjørelsen er helt sentralt. Deretter lærte jeg meg en form for mental trening. Jeg lærte meg å kvele tanken på alkohol helt i starten når den kom snikende. Og det gjør den, understreker Gunder alvorlig.

For Gunder har dessuten fysisk trening vært helt avgjørende. Betydningen av dette opplevde han allerede på Bragernes Behandlingssenter.

– På den tiden var fysisk trening som en del av behandlingsopplegget helt i startgropen, for å si det slik. Bragernes med klinikkssjef Magnus Angeltveit i spissen, satte fokus på at mental og fysisk trening må gå hånd i hånd.

Jeg tar over 100 i benkpress enda, smiler Gunder.

TIL HØSTEN ER det 21 år siden Gunder drakk sin siste øl på toget mellom Ål og

Drammen. Glasset er imidlertid stadig like kort (eller langt) unna.

– Jeg vet jeg kan kjøpe alkohol når som helst, om jeg vil. Men jeg vil ikke, sier Gunder.

– Jeg er glad i livet, glad for å leve. Og jeg kjenner til kontrastene.

I dag gleder han seg over dagene med kona Hanne og hennes datter og barnebarn.

– Den nærheten jeg nå deler med menneskene rundt meg, var helt fjernt for meg i alle de årene jeg misbrakte alkohol. Følelsesmessig var jeg helt avstumpet. Derfor gleder jeg meg nå over endelig å kjenne følelser igjen, alle følelser, også sinne og sorg. Å kjenne følelser er et klart sunnhetstegn, konstaterer Gunder.

HAN HAR TENKT MYE over hvorfor alkohol skulle komme til å bli hans lodd i livet. Gunder vokste opp på en gård i Namdalen sammen med to søsken, en far som drakk og en mor som var sterkt preget av problematikken.

– Det er rart. Jeg husker godt at jeg som liten tenkte at jeg aldri skulle bli som faren min. Men nettopp det ble jeg, sier Gunder stille.

Akkurat hvorfor vet han ikke. Arv. Barn- dom. Følelsesflukt. Grunnene kan være mange og komplekse. Som sekstenåring begynte han å spille trekkspill til dans på lokalet, i bryllup og andre arrangement. Og enda kan han kjenne følelsen av den beruselsen og frigjørelsen som alkoholen på slike tilstelninger ga ham. Så kom militærtjenesten. Gunder tjenestegjorde i Garden. Deretter vervet han seg til første kontingent i Libanon, noe som kom til å prege ham resten av livet.

- FOR MEG ER DET VIKTIG ikke å fraskyve meg ansvaret for handlingene og oppfør-

” Stedet, menneskene, motivasjonen, timingen.
Denne gangen klaffet alt perfekt.

Musikken har spilt en stor og viktig rolle i Gunders liv. Trekkspill og piano gir ham både ro og glede. Han spiller for tiden taffelmusikk på Thon Hotel Oslofjord.

selen min. En barndom kan selvsagt forklare en del, men aldri ta fra deg ansvaret. Ansvaret er mitt. Men jeg har fått hjelp, understreker Gunder.

– Jeg gjør fortsatt dumme ting, ting jeg angreir på. Vi er jo alle bare mennesker, men nå gjør jeg i alle fall feil i edru tilstand, smiler Gunder, og legger til:

– Og jeg klarer ikke helt å beskrive gle-

den jeg føler ved å oppleve at jeg klarer å håndtere det livet gir, følelsen av å mestre meg selv.

NÅ ER LIVET godt å leve. Hver dag.

– For meg er hver dag viktig. Jeg trives med hverdagens vanlige og uvanlige ting.

– Jeg trives sammen med Hanne, trener og spiller golf. Jeg har familien min, og

hunden vår, Ludde. Han er en god venn og en fin turkamerat.

Også musikken gir Gunder stor glede.

– Ja, musikken har fulgt meg gjennom hele livet. Etter en av mine mørkeste stunder, fant jeg ut at jeg kan komponere, en fantastisk følelse som gir meg uendelig mye. Hva mer kan jeg ønske meg? undrer Gunder.

BERIT OG OLA
KOPPANG

Ola og Berit Koppang giftet seg på nyttårsaften i 1958. Siden den dagen har det vært de to. Sammen har de gitt mennesker nytt håp og ny tro på seg selv. - Vi holder hverandre i hendene så mye som mulig vi, smiler Ola og ser varmt på sin kone.

En trofast medvandrer

Som 18-åring kjente Ola Asbjørn Koppang et sterkt kall til å hjelpe mennesker som trengte en utstrakt hånd. Det var et kall han tok på alvor og som blant annet skulle føre ham til bestyrerjobben ved Lolandsheimen, Blå Kors nest eldste behandlingsinstitusjon. I over 40 år har Ola og kona Berit gitt hjemløse mennesker et sted å bo.

AV **TINA FAGERHUS BRODAL** TEKST OG FOTO

” Er det noe jeg lærte på Statens sosialskole, så var det at grundig planlegging måtte til for å få tilskudd.

– En gang håndhilste jeg på nesten hundre mennesker på et møte jeg var, ler han. Det er lett å merke alvor et bakom de muntre ordene.

– Respekt for alle mennesker. Det er vår leveregler. Berits og min.

OLA VAR IKKE GAMLE KAREN da det stod helt klart for han hva han skulle gjøre med livet sitt.

– Jeg kjente kallet helt fysisk, og jeg hørte en stemme, en stemme jeg vet var Guds, forklarer han. – Hvordan kan man oppleve noe sånt og så ikke ta det på alvor? spør han alvorlig.

Han angrer ikke et sekund på at han har viet så mye av livet til mennesker som hadde det vanskelig.

– Jeg har gitt mye, men så har jeg også fått uendelig mye mer tilbake. Jeg er så takknemlig for alle de menneskene jeg har møtt gjennom livet, møter som har gitt meg minst like mye tilbake, smiler han.

ALLEREDE SOM 20-ÅRING begynte Ola å jobbe på «Hjem for hjemløse» i Lier. Det var et sted som huset opptil 40 mennesker som trengte et sted å bo. Ola minnes at de aller fleste kom gående til fots fra Oslo.

– Jeg husker hvor slitne mange av dem så ut, hvor nedslåtte. Mange hadde mer eller mindre gitt opp, gitt opp livet.

Etter kort tid ble Ola også bestyrer ved hjemmet.

– Jeg må jo innrømme at jeg følte meg særdeles ydmyk i den rollen. Jeg hadde jo ikke så mange år på baken, og følte et stort ansvar, sier han stille.

MEN OLA KLARTE ANSVARET med glans, og ikke mange årene senere, ble han kalt som bestyrer til Blå Kors-institusjonen Lolandshjemmen i Øvrebo ved Kristiansand. Under Olas ledelse ble heimen bygget ut og utvidet med mange flere plasser.

– Er det noe jeg lærte på Statens sosialskole, så var det at grundig planlegging måtte til for å få tilskudd. Jeg ansatte derfor med en gang en arkitekt til å hjelpe

meg med utbyggingen av Loland. Vi økte i første omgang med ti plasser, smiler han.

– Det innebar at vi kunne hjelpe flere mennesker!

BÅDE OLA OG BERIT STORTRIVDES på Sørlandet, og de hadde nok blitt der om ikke Gud på nytt hadde grepet inn i livene deres. Det er i alle fall Ola helt sikker på.

– Etter mange gode år ved Loland, kjøpte vi faktisk Solbakken Pensjonat på Konnerud, og her åpnet vi et hjem for mennesker som kommer etter veien, for å si det sånn. Dessuten sendte både Bærum, Asker og Drammen mennesker i nød til oss. Vårt hjem ble deres hjem. Vi har fantastiske minner fra den tiden, smiler Ola.

AVHOLDSMANN har Ola vært siden han var 13 år, noe som innebærer at han aldri har rørt alkohol i hele sitt liv, et standpunkt han er svært stolt av.

– Jeg hadde verdens beste mor. Vi stod hverandre svært nær, og jeg husker så godt en dag vi satt i eplehagen hjemme. Mor hadde kvelden før vært vitne til at flere mennesker drakk seg fra sans og samling, forklarer han.

– Jeg håper du aldri får problemer med alkohol, Ola, sånt skal man passe seg for. Det kan ødelegge et menneske, sa mor.

Og siden den dagen visste Ola at han skulle være avholdsmann hele livet. Ganske enkelt.

ORDET TAKKNEMLIG er et ord som går igjen i samtalen. Ola kjenner det nettopp sånn.

– Jeg føler meg så enormt heldig. For Berit, for barna våre, familien vår. Jeg kjenner meg heldig fordi jeg har fått mulighet til å være et medmenneske og en medvandrer for så mange mennesker, forklarer han.

– Vi lever jo for hverandre, og vi har et ansvar og en plikt til å være der for hverandre. For meg var det ikke en plikt å hjelpe altså, legger han til. – Men en glede. En stor glede.

Det er lett å føle seg velkommen hjemme hos Ola og Berit. Huset rommer en godhet, en nærhet. På veggene henger det bilder av barn og barnebarn. Bryllupsbilder, dåpsbilder og konfirmasjonsbilder. Ola peker og forklarer, både stolt og rørt når han viser meg familiebildene.

– Berit og jeg har seks barn sammen, vi. Og hele 18 barnebarn har det blitt. Det er ikke vanskelig å være 86 år når man har så mye å være glad for, understreker han.

SELV OM KROPPEN skranter, er hjernen lynskarp. Øynene bakom brilleglassene er varme. Håndtrykket fast.

– Jeg kan nok karakteriseres som en håndtrykkets mann. Jeg er av den typen som alltid håndhilser på alle mennesker. Uansett. Det er utrolig viktig for meg, poengterer Ola.

I alt 25 av speidergruppas 40 medlemmer stilte opp i 17. mai-toget. En stor tilhenger ble gjort om til speiderleir og 28 liter kaffe ble delt ut til alle i Kristiansand som fulgte toget fra fortauet. I 25 år har speiderne vært med i 17. mai-toget i Kristiansand, og kjennemerket er trillebåra med bål og kaffekjele.

KRISTIANSAND BLÅ KORS SPEIDERE I FARTA

Aktiviteten er stor i Blå Kors' speidertropp i Kristiansand. Her finner du noen glimt fra de siste månedene. Foto og bildetekst er det Yngve Andersson som har stått for.

«Blåstua» speiderhytte ble kjøpt i 1961 ved hjelp av et billotteri. Oddleif Flaas var sentral i dugnadsarbeidet da hytta ble kjøpt. I april 2013 var Oddleif tilbake igjen og svingte malerkosten, denne gang som medlem av Blå Kors St. Georges Gilde. Gruppen har til oppgave å støtte opp om speiderarbeidet i Kristiansand.

Speiderne deltok også i vårens dugnad på speiderhytta. Fjerning av gamle kledningsbord gikk unna, selv om snøen fortsatt var dyp. Innsatsen ble belønnet med 4.000 kroner som gikk til årets speideraksjon. Totalt samlet Blå Kors-speiderne i Kristiansand inn kr 21.620 som er blant de beste resultatene i speideraksjonen på landsplan.

Etter 50 år i skyggen trengte denne veggen en fornyelse. Treverket ble fornyet og montert etter alle kunstens regler. Her er Olav Rykkeli i sving med hammeren.

MEDLEMSSITUASJONEN I BKU

Takk til alle dere som hjalp til med å verve nye medlemmer til «Blå Kors barn og ungdom» (BKU) i fjor høst!

Tross god verveinnsats av både enkeltpersoner og lokallag, så viste de endelige medlemstallene dessverre en nedgang. Vi fikk en god økning av direkte-medlemmer, men i våre lokallag er det naturlige svingninger

i medlemstallet, og 2012 ble et år flere av våre store lokallag fikk en nedgang.

Dermed endte vi faktisk under 600 tellende medlemmer under 27 år, altså godt under målet og kravet på 700 medlemmer for å motta støtte fra Barne- og familiedirektoratet.

Til tross for at vi dermed mister betydelig offentlig tilskudd

de nærmeste årene, ønsker det valgte Barne- og ungdomsrådet i Blå Kors å se framover, tenke langsiktig og bygge opp «Blå Kors barn og ungdom» til en sterkere enhet i Blå Kors. For å klare dette ønsker vi å utvikle nye konsepter, prosjekter og tilbud i våre lokallag for å klare å starte flere lokallag og tiltrekke oss flere medlemmer.

BKU

BUR på tur 2 (fra v): Yngve Andersson (korpssjef for speiderne), Sigve Ulstein og Peter Nygjerde (leder av BUR).

BUR på tur 1 (fra v): Sigve Ulstein (hendene i lomma), Peter Nygjerde (rådssjef med lue) og Yngve Andersson (hyttesjef med lurt smil).

BUR PÅ TUR!

Blå Kors sitt Barne og ungdomsråd (BUR) hadde sitt siste møte på «Blåstua», nærmere bestemt på hytta til Blå Kors-

speiderne i Kristiansand. Rådet ble valgt på Blå Kors sin Generalforsamling i 2011, og er et rådgivende organ som arbeider

med saker som angår barne- og ungdomsmedlemmene i Blå Kors. Nytt råd skal velges på Generalforsamlingen i 2014.

RUSNYTT

VALG 2013

	Sosialistisk Venstreparti	Arbeiderpartiet	Senterpartiet	
Hva bør være den nasjonale skjenketiden?	Maksimalt til kl 02.00.	Står ikke noe i programmet, men Ap har sagt de vil beholde dagens maksimaltid og øke kravene til kontroll.	Slik som i dag, maksimalt til kl 03.00.	
For eller imot salg av vin i butikk?	SV er mot salg av vin og brennevin i butikk.	Mot. Vinmonopolet er en bærebjelke i norsk alkoholpolitikk.	Vil beholde Vinmonopolet, og at de overtar taxfree-salget.	
Alkoholavgifter opp eller ned?	Alkohol-avgiftene bør opp for å unngå at alkohol blir relativt billigere når kjøpekraften øker.	Står ikke noe i programmet. Har stemt for høyt avgiftsnivå, senest i behandling av rusmeldingen.	Videreføre dagens avgiftsnivå.	
Alkoholreklame?	Sier ikke noe om det i programmet. Har stemt for reklameforbud i perioden som var.	For forbud, men åpner for omtale og bilder av alkoholholdige produkter på produsenters og leverandørers nettside. Vil vurdere oppmyking av reklame rettet mot forbrukere i spesielle informasjonskanaler forbrukere oppsøker selv.	Sier ikke noe om det i programmet. Har stemt for reklameforbud i perioden som var.	
Salg av alkohol på helligdager?	Vil ikke ha kortere salgstid dager før helligdager og på lørdager.	Ja, Vinmonopolet kan holde åpent på julaften, nyttårsaften, påskeaften og pinseaften, samt på valgdagen.	Sier ikke noe om det i programmet.	
Heroinutdeling?	Ja, for de aller mest utsatte brukerne.	Sier ikke noe om det i programmet. Helseministeren har uttalt at regjeringen ikke støtter et slikt prosjekt nå.	Sier ikke noe om det i programmet. Sp støtter ikke innføring av et slikt prøveprosjekt nå.	
Rusbehandling?	Sikre rett til langtids-behandling over hele landet, tiårsplan for opptrapping på rusfeltet.	Samhandlingsreformen brukes for å få avtaler mellom kommuner og helseforetak om samarbeid vedrørende behandlingsforløpet.	Prioritere rusbehandling, og få en gjennomgang av sykehusreformen og finansiering av rusbehandling.	
Avkriminalisere narkotika?	Fengselstraff og bøter mot rusavhengige for besittelse av brukerdoser avskaffes og erstattes med andre reaksjonsformer.	Mot legalisering av narkotika.	Nei, Sp er for forbudet mot cannabis, men også alternative straffereaksjoner i narkotikasaker.	
Pengespill?	Norsk Tipping skal begrense spilleavhengighet. SV sier nei til nettkasino og flere automater fra Norsk Tipping.	Står ikke noe om det i programmet. Er for strenge regler for pengespill og forbud mot spill som kan medføre spillavhengighet. Vil beholde Norsk Tipping og Rikstoto.	Sp vil beholde tippemonopolet.	
Ideelle organisasjoners plass?	Ideelle organisasjoner har bidratt og bidrar fortsatt positivt til utviklingen av velferdsstaten. SV vil derfor legge stor vekt på godt langsiktig samarbeid med slike organisasjoner.	Ideelle og andre private velferdstilbydere er et nyttig supplement til det offentlige tilbudet.	Organisasjoner som driver rusomsorg og rehabilitering skal få mulighet til mer langsiktige avtaler. Et supplement til offentlige tjenester.	

Mandag 9. september avholdes det stortingsvalg i Norge. Hva mener partiene om noen av de spørsmål Blå Kors er mest opptatt av. Her kan du enkelt se hva partienes program sier. Takk til fagsjef i Blå Kors, Sten Magne Berglund, som har redigert sammen denne oppstillingen.

Kristelig Folkeparti	Venstre	Høyre	Fremskrittspartiet
Maksimalt til kl 02.00.	Fjerne statlige begrensninger på åpnings- og skjenketider. De skal kommunene bestemme fritt.	Kommunene skal få bestemme det selv.	Sier ikke noe i programmet. Vil liberalisere alkohollovgivningen, inkludert skjenketidene.
Mot! Vil beholde Vinmonopolet. Alkohol i dagligvare-butikken flyttes til eget avlukke fraskilt fra butikkens øvrige varer.	For salg av sterkøl og vin i dagligvarebutikker.	Vil ha vinmonopol i dagligvare-butikk i kommuner der det ikke er vinmonopol.	Oppheve monopol for omsetning av alkohol. Produsenter kan selge direkte til forbruker.
For et høyt avgiftsnivå på alkohol.	Vil opprettholde et høyt nivå på alkohol-avgifter.	Sier ikke noe om det i programmet. Har stemt for høyt avgiftsnivå denne stortingsperioden.	Vil sette ned avgiften slik at den kommer på linje med naboland.
For et forbud mot alkoholreklame.	Sier ja til informasjon på produsenters egne nettsider.	Sier ikke noe om det i programmet. Har støttet et reklameforbud i Stortingets behandling av Rasmeldingen. Vil tillate produsenter å reklamere på egne nettsider.	Redaksjonell omtale av alkoholholdige varer er tillatt. Derfor kan FrP ikke støtte et alkohol-reklameforbud slik det er i dag.
Sier ikke noe om det i programmet. Har stemt mot det når det har blitt foreslått i Stortinget.	Produsenter skal få selge alkohol på søndager. Kommuner kan bestemme fritt om de vil tillate det.	Sier ja til åpent vinmonopol på julaften, nyttårsaften, påskeaften, pinseaften og valgdagen.	Sier ikke noe om det i programmet, men har foreslått å liberalisere på dette punktet.
Er imot heroindeling.	Venstre sier ja til det som en del av rusbehandlingen.	Sier ikke noe om det i programmet. Høyre har gått i mot et slikt prosjekt på Stortinget.	Nei, FrP er i mot det.
Ønsker en forpliktende, konkret og forutsigbar opptrappingsplan etter mønster av opptrappingsplanen i psykiatrien. Behandlingstilbud innen 30 dager.	Rett til poliklinisk behandling eller annen behandling 24 timer etter avrusning. Ønsker flere behandlingsplasser og bedre etterverns-tilbud.	Vil ha opptrappingsplan for rusbehandling, lavterskeltiltak og ettervern. Sømløs overgang fra avrusning til rehabilitering.	Vil ta i bruk all offentlig og privat kapasitet for å redusere de lange ventelistene innefor norsk rusomsorg. Vil også ha en helhetlig behandlingsskjede med avrusning, behandling og ettervern.
Vil ikke tillate sprøyterom og andre tiltak som legaliserer misbruk av narkotiske stoffer.	Vil endre lovgivningen til den portugisiske, som er en dekriminalisering. Først og fremst straff mot selgere, ikke brukere.	Fortsatt forbud mot bruk og besittelse av narkotika.	Sier ikke noe om det i programmet. Frp har uttalt at de er imot legalisering og avkriminalisering.
For å beholde Norsk Tipping. Vil arbeide for forbud mot TV-reklame for spill som for eksempel nettpoker og bingo på nett.	Redusere reklame fra Norsk Tipping, og gi de mindre sendeflate på NRK. Tillate poker i Norge.	Vil sørge for at alle typer pengespill i Norge gir av overskuddet til frivillige formål.	Står ikke noe om det i parti-programmet. Frp har tidligere tatt til ordet for liberalisering av norsk pengespillpolitikk.
Private og ideelle tilbud til rusavhengige er viktige og bidrar til at det samlede tilbudet blir variert og bedre tilrettelagt ut fra den enkeltes behov.	Venstre vil arbeide for at offentlige, ideelle og private helsetjeneste-miljøer skal utfylle hverandre.	Vil ha et mangfold av behandlings-tilbud og fritt brukervalg. Har tatt til ordet for å bruke mer på ledig kapasitet hos de ideelle aktørene.	Vil kjøpe behandlings-plasser hos private/ ideelle og gå inn for økt bruk av frivillige og ideelle organisasjoner på det forebyggende området.

Savera Kalideen er ekspert i påvirkningsarbeid og har jobbet i en årrekke med utfordringer rundt skadelig alkoholbruk i Sør-Afrika. Hun er i tillegg leder av styret i Southern African Alcohol Policy Alliance.

LESOTHO

«Lesotho fortjener en bedre fremtid»

«Vi må finne løsninger som gjør det enkelt for folk å gjøre sunne valg!» Dette var noe av det første Savera Kalideen, politisk leder i Soul City (Sør-Afrika) og leder av Southern African Alcohol Policy Alliance (SAAPA), sa under åpningen av et to dagers alkoholpolitisk kurs som ble holdt i Lesotho i april i år.

AV **TORUNN SÆTHER** TEKST OG FOTO

Kalideen siktet særlig til det å forby alkoholreklame, øke alkoholavgiftene og generelt regulere tilgjengeligheten av alkohol. Disse strategiene er i tråd med anbefalingene fra Verdens helseorganisasjon (WHO), strategier som er billige å imple-

mentere i et land med få ressurser og som effektivt vil få bukt med de negative effektene av skadelig alkoholbruk i landet.

Kurset ble gjort mulig av Soul City, Blå Kors Lesotho, Anti Drug Abuse Association Lesotho (ADAAL) og Blå Kors Norge.

Kursets over 30 deltakere representerte frivillige organisasjoner som alle er aktive i det nyetablerte nettverket Alcohol Policy Alliance Lesotho (APAL). De kom for å lære av Kalideen og hverandre om hvordan de best kan påvirke politikere,

myndigheter og befolkningen til å jobbe frem og støtte en bred kunnskapsbasert alkohollovgivning og en effektiv gjennomføring av denne.

Som tidligere omtalt i Rusfri, har Lesotho i noen år arbeidet med å revidere den industripåvirkede alkohollovgivningen som ble vedtatt i 2007. Den lovgivning var i likhet med tilsvarende dokument fra Malawi, Botswana og Uganda på det nærmeste skrevet av representanter fra alkoholindustrien. De la opp til et lovverk som verken ville motvirke alkoholskader på person eller samfunn. Loven fra 2007 har heller aldri blitt implementert.

HELSEDEPARTEMENTET I LESOTHO SAM-ARBEIDER nå med relevante ideelle og frivillige organisasjoner, og ikke lenger med alkoholindustriens representanter. Nylig avsluttet de arbeidet med et endelig forslag til revidert nasjonal alkohollovgivning. Lovforslaget har så langt ikke blitt sendt videre til landets parlament. Håpet er at prosessen med å få vedtatt denne loven ikke stopper opp, og at den kanskje til og med gjøres noe strengere. I nabolandet Sør-Afrika jobbes det med en alkohollov som for eksempel legger opp til forbud mot alkoholreklame. Skulle denne bli vedtatt er det ingen grunn til at Lesotho ikke skal følge samme linje.

Alkohol har en svært negativ innvirkning på Lesothos fattige befolkning. Resultat fra «Global Burden of Disease Study» viser at når en ser på forventede leveår justert for år levd med funksjonshemming på grunn av alkoholbruk (grunnet skader eller sykdom) representerer alkohol den absolutt høyeste risikofaktor

for menn i Lesotho. Når en ser på kvinner og menn sammen forblir alkohol den tredje høyeste risikofaktor.

IDEELLE ORGANISASJONER I LESOTHO har i flere år jobbet for både å forebygge og redusere skadelig bruk av alkohol i landet. Blå Kors Lesotho har drevet Thaba Bosiu-senteret i over 20 år. Alliansen APAL har brakt alle disse organisasjonene sammen. Noen av organisasjonene i APAL har vært deltakende i revideringen av alkohollovgivningen, men også andre organisasjoner har kommet til.

Alkoholpolitisk arbeid har stått på dagsorden i mange av organisasjonene i APAL i flere år allerede. Som del av Blå Kors Norges prosjekt «Alkoholpolitisk opplæringsprogram i utviklingsland» deltok mange av dem i mars 2011 på et tre dager langt kurs i kunnskapsbasert alkoholpolitikk. Dette fant sted i landets hovedstad Maseru. Under kurset viste deltakerne stor interesse og vilje til å jobbe for en endring i Lesotho. Det er i kjølvannet av dette at APAL ble stiftet.

I løpet av de siste årene er lignende prosesser igangsatt i Malawi, Zambia, Sør-Afrika, Namibia og Botswana og lignende nettverk er etablert der. Også på regionalt nivå samarbeider de frivillige organisasjonene for å presse frem arbeidet med en kunnskapsbasert alkohollovgivning og politisk vilje til effektiv implementering av en slik lovgivning. Dette kulminerte i fjor med Southern African Alcohol Policy Forum i Johannesburg der en etter noen år med interimstyre fikk til en formell etablering av Southern African Alcohol Policy Alliance (SAAPA). Mphonyane

Mofokeng, administrerende direktør i ADAAL, ble valgt til Lesothos representant til SAAPA-styret.

Sammen med kolleger fra Blå Kors Lesotho og Lesotho Council of Non-governmental Organizations, en paraplyorganisasjon for frivillige organisasjoner, jobber Mofokeng energisk for å gjøre APAL til et nettverk som effektivt påvirker landets ledere til å vedta en god alkohollov samt implementere denne effektivt. Det alkoholpolitiske kurset som ble holdt for APALs medlemsorganisasjoner nå i april var et ledd i å nå dette målet. Blå Kors Norge støtter APAL både økonomisk og gjennom kontinuerlig kunnskapsoverføring.

ENTUSIASME PREGET DELTAKERNE på det alkoholpolitiske kurset i Lesotho. Herr Ramakeoana, som er parlamentsmedlem og som også er leder for parlamentets «Social Cluster Portfolio», fulgte selv deler av kurset med stor interesse. I sin avsluttende tale sa han: – Alkohol ødelegger vår økonomi, vår helse og vårt land. Vi har gått i sirkler, nå må vi gå fremover!

Medlemmene i APAL-nettverket har forpliktet seg til å drive fram en alkoholpolitisk agenda og fungere som vaktbikkjer. De vil gjøre sin del for å sikre at forslaget til ny nasjonal alkohollovgivning blir tatt videre til parlamentet for behandling, at dets innhold er i tråd med WHO sine råd og ikke minst at den nye loven blir effektivt håndhevet. Enigheten var stor om at Lesothos befolkning fortjener en god framtid, de fortjener å leve i et land som gjør det lett å gjøre sunne valg for seg selv og sine familier.

Ansatte ved Blå Kors-senteret Thaba Bosiu Centre har erfaring med behandling av alkoholavhengige. De viste stor interesse under kurset for hvordan man kan jobbe politisk for strukturell forebygging for å hindre slik avhengighet.

Små grep gir større spillerom

Visste du at en rådgivningssamtale handler mest om deg? Om hvilke mål og drømmer du har?

En rådgivningssamtale hos oss er helt uforpliktende. Vi viser deg hvor enkelt du kan få bedre økonomi.

Ring oss på telefon **02002**, så setter vi opp en samtale for deg på ditt nærmeste lokalkontor.

SpareBank 1 SR-Bank er stolt av å være bank for Blå Kors.

Bank. Forsikring. Og deg.

SpareBank
SR-BANK

Krever handling av landets ledelse

Fattigdommen har økt betraktelig blant Madagaskars 20 millioner innbyggere i tiden etter statskuppet i 2009. En konsekvens av kuppet er at det internasjonale samfunnet ikke lenger gir stat til stat bistand. Regjeringen har åpnet opp for alkoholreklame og liberalisert salg av alkohol fordi de søker å øke inntektene både i offentlig og privat sektor.

AV **TORUNN SÆTHER** TEKST OG FOTO

Disse strategiene er klart til skade for folkehelsen, ikke bare for den som drikker og de pårørende, men også samfunnet ellers må bære byrden av ødelagte familier og økning i alkoholrelaterte sykdommer og skader. Blå Kors Madagaskar og deres samarbeidspartnere ber om at denne tilnærmingen endres blant annet gjennom innføring av ny alkohollovgivning i tråd med WHO's anbefalinger, noe som vil innebære redusert tilgjengelighet på alkohol. Spørsmålet ble tatt opp da Blå Kors som en del av en større delegasjon møtte landets statsminister i slutten av april i år.

Sammen med økt arbeidsledighet, fattigdom og nedbygging av helsesektoren har vold grunnet menns alkoholbruk økt betraktelig på Madagaskar de siste årene. Dette rapporterer FN og det støttes av Global Burden of Disease Study som sier at for menn i alderen 15-24 er alkohol den nest høyeste risikofaktor for tidlig død, mens for kvinner i samme aldersgruppe er partnervold den nest høyeste risikofaktor for tidlig død. Dette er alvorlig, spesielt da det er de unge som rammes hardest.

MADAGASKAR HAR OGSÅ HØY FOREKOMST av uformell produksjon av brennevin fra sukkerrør, «toka gasy». De som produserer denne typen alkohol er selv ofte vanskeligstilte, og det kontrolleres gjerne av andre som er bedre stilt. Siden denne alkoholproduksjonen er ulovlig per i dag, følger korrupsjon i kjølevannet av den, og lokalt politi og andre myndighetspersoner tar sin del av inntektene. Her er det viktig at organisasjoner som jobber med jordbruk og utvikling kommer

inn for å se på andre inntektsmuligheter for dem som i dag lever av toka gasy-produksjon.

BLÅ KORS NORGE OG BLÅ KORS MADAGASKAR FIKK NYLIG UTFØRT EN STUDIE om unges alkoholbruk på Madagaskar. Studiet, som ble utført av Madagaskars folkehelseinstitutt, fant at unge menneskers alkoholbruk er økt på grunn av den massive alkoholreklamen og den lette tilgjengeligheten av alkohol. Dette resultatet bekrefter at det er på høy tid at den gassiske regjeringen tar de nødvendige neste skritt for å få på plass en alkohollovgivning som regulerer alkoholreklame mye strengere, øker avgiftene på alkohol og regulerer tilgjengeligheten av alkohol.

Blå Kors Madagaskar har i lengre tid jobbet sammen med en interdepartemental komité for å utforme en kunnskapsbasert alkohollovgivning. Dette arbeidet er nå nær ferdigstillelse, og det foreliggende lovutkastet må tas videre gjennom Justisdepartementet og deretter politiske kanaler for å bli formelt vedtatt.

DET VAR ALTSÅ I DENNE FORBINDELSE at en delegasjon bestående av representanter for Blå Kors, Den interdepartementale kommisjonen for koordinering av tiltak mot narkotika samt det Nasjonale folkehelseinstituttet i april fikk møte Madagaskars statsminister. Statsministeren er den formelle lederen av komiteen som har utformet det nye forslaget til alkohollov. Delegasjonen fortalte om problemene knyttet til alkohol i landet, redegjorde for den nye forskningen samt snakket kort om de mulighetene myndighetene har til å snu dette. Helt konkret

ba delegasjonen om at statsministeren nå tar de nødvendige grep for å sørge for at lovforslaget ikke bare blir liggende, men blir tatt videre gjennom de nødvendige prosesser slik at det formelt blir lov. Statsministeren lovet å gjøre det han kan for å sikre at politikken vil bli gjort til lov.

Med sitt store nettverk over hele landet står Blå Kors Madagaskar klar til å jobbe for at loven som blir vedtatt er i tråd med WHO's anbefalinger, og at den blir effektivt implementert og støttet av folk flest. Dette er nødvendig i et land der korrupsjonen dessverre er en stadig trussel mot politiske prosesser og effektiv implementering av lover.

Alkoholindustriens skor seg på desperasjon: Ølreklame sentralt plassert i sentrum av den gassiske hovedstaden Antananarivo.

Fra møtet hos den gassiske statsministeren i april 2013 (fra v): Jeremia Rainaivoson (menneskerettighetsadvokat og frivillig i Blå Kors Madagaskar), Herisoalo Ramandrosoa (president i Blå Kors Madagaskar), statsminister Jean Omer Beriziky, Torunn Sæther (Blå Kors Norge), Fanjanirina Holiarisoa Rasolomanana (aktiv i Blå Kors Madagaskar og styremedlem i det internasjonale Blå Kors), general Dauphin Laha (generalsekretær i Den interdepartementale kommisjonen for koordinering av tiltak mot narkotika) og professor Justin Ranjalahy Rasolofomanana (Nasjonalt folkehelseinstitutt).

Morten Eikli er ny prosjektleder ved Blå Kors hovedkontor. (Foto: Steinar Glimsdal)

Ny prosjektleder

Morten Eikli (24) er fra 27. mai ansatt i Blå Kors Norge i en halv stilling som prosjektleder for «Bevisste ledere». Prosjektet fokuserer på bevisstgjøring og kompetanseheving av ledere for å møte utfordringer ved bruk av rusmidler i kristne ungdomsmiljøer. Eikli er fra Aurskog, men bor nå i Oslo. Han tar en bachelor i PR og kommunikasjonsledelse ved BI. Tidligere har han jobbet tre år som prosjektleder i Kristenrussen, Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag. Morten Eikli kommer til å ha sin daglige arbeidsplass ved Blå Kors hovedkontor i Oslo, og vil jobbe tett med Blå Kors' programansvarlig innen feltet barn og ungdom, Amund Gillebo. *Rusfri*

Studieaktivitet i forening og virksomhet

Blå Kors Norge, og dermed alle Blå Kors-foreninger og -enheter, er medlem av Kristelig studieforbund, K-stud.

I år får K-stud over 12,6 millioner kroner fra Kunnskapsdepartementet til opplæring, pedagogisk arbeid og drift.

K-stud fordeler nesten 9,1 millioner kroner til opplæring i medlemmenes foreninger og virksomheter/institusjoner. I tillegg er det satt av en pott på 200 000 kr til medlemmenes egne pedagogiske prosjekter (PU).

Alle typer organisert læring for voksne (14 år og oppover) kan få tilskudd. Det kan være ei bibel- eller cellegruppe, opplæringen i koret, dramagruppa eller bandet, babysang, bønneseminar og norskkurs for innvandrere. Eller kurs om ledelse, sjelesorg og andre emner for frivillige og ansatte. Det er enklere å få tilskudd enn en tror. Minstekravene er at en følger et forhåndsgodkjent opplegg, har minst 8 kurstimer og har minst en godkjent deltaker – som er minst 14 år og har minst 75 prosent oppmøte.

Frølsesarmeens Lise O. Luther

i Oslo 3. korps er fornøyd med K-studs tilskuddsordning:

– Det tok meg en halvtime å fylle ut skjemaet fra K-stud og dagen etter var pengene på konto hos Oslo 3. korps. Det var stort sett bare å fylle ut navn, fødselsnummer og fravær på skjemaet, så det var ingen stor jobb. I tillegg gir K-stud også støtte til andre bibelkurs og cellegrupper, så det er bare å sjekke ut nettsiden deres, forteller hun.

Satsen for studiegrupper går nå opp fra 48 kr til 55 kr pr time. Satsen for kurs og sang- og musikkgrupper økes fra 71 til 75 kr pr time. Ekstra tilskudd til felles konfirmasjon/tentro undervisning økes fra 500 til 750 kr pr deltakende menighet. Mer informasjon om tilskuddsordningene finner du på www.k-stud.no.

Adresse: Kristelig studieforbund, Kirkens hus, Rådhusgt 1-3, 0151 Oslo, telefon: 23 08 14 70, e-post: post@k-stud.no. *Rusfri*

Trygve Gulbrandsen til minne

Trygve Gulbrandsen har nå gått hjem til Jesus. Trygve var en ekte Hønefossgutt, men bodde en tid på Modum og en tid i Larvik på grunn av jobb som baker. Han var ansatt i Samvirkelaget, senere Gomann. Mange av oss har nytt godt av Trygves bakekunnskaper opp gjennom årene. Trygve sluttet som baker da han fikk jobb i Blå Kors Oslo krets som det het den gang. Trygve jobbet da blant annet med evangeliske møter og nærradioarbeid den gang dette var helt nytt.

Den 15. oktober 1981 startet han og hans kone Astrid opp Hønefoss Blå Kors-forening. Trygve var med i styret fra starten av og helt til 2005. Etter hvert fikk Trygve og Astrid hjelp av flere som brant for dem som hadde det vanskelig i samfunnet. Trygve var opptatt av enkeltmennesket. For han var det ikke forskjell på noen. Han behandlet alle likt. Trygve var også opptatt av fengselsarbeidet. Han og svigersønnen hans var flittige til å besøke guttene i det

gamle fengslet i Hønefoss. Han var også på besøk både på Ila og Ullersmo.

Da Ringerike Fengsel ble bygget var det ikke vanskelig å få med Trygve på gudstjenestene der. Deltakerne satt helt stille og lyttet da Trygve tok opp en fin «nystrøket» hundrelapp. Holdt den opp i luften og lurte på hvor mye den var verdt. Alle var enige om at den var verdt kr 100. Da tok Trygve hundrelappen og krøllet den godt sammen og kastet den på gulvet og trakk den på den. Da han holdt den opp på nytt spurte Trygve hvor mye den var verdt nå. Jo alle som var til stede var enige om at den fortsatt var verdt kr 100 selv om den ikke så like «nystrøket» ut. Slik var Trygve. For ham var alle mennesker like mye verdt. Han var opptatt av å ta vare på den enkelte. Hadde alltid tid til en prat. Hadde alltid tid til å svare på telefonen.

Trygve var også med i nærradioarbeidet her i Hønefoss. Mange husker vel «Filadelfia Radio» og «Vi over 60».

Da vi startet opp StjerneGruppen Ringerike AS var Trygve aktivt med i denne prosessen. Han var aldri redd for å tenke nytt, og oppmuntret oss til å stå på med det arbeidet dette medførte.

Trygve fikk etter hvert jobb her i Hønefoss, da som daglig leder for Ramsrud hybelhus. Dette var en jobb som var helt etter Trygves hjerte. Han la ned mange gratis arbeidstimer her, i tillegg til de timene han fikk betalt for.

Vi i Ringerike Blå Kors-forening vil savne Trygve. Han var en trofast klippe, selv den siste tiden da han var syk. Vi visste at Astrid og Trygve hadde oss med i bønn hver dag.

Våre tanker går til Kari Gro og John Arne med familie.

Vi lyser fred over Trygves minne.

*Jorun og Per Askilsrud
Ringerike Blå Kors-forening*

Det var stor interesse og stort engasjement å spore under Blå Kors dialogkonferanse om den framtidige organisasjonsmodellen.

Et omorganisert Blå Kors på beddingen

En omfattende organisasjonsgjennomgang har pågått siden i fjor sommer i regi av Blå Kors landsstyre. Kort fortalt har organisasjonsprosessen hatt som mål å gjøre Blå Kors bedre i stand til å utnytte sitt potensial til å yte kvalitativt gode tjenester og til å møte framtidige utfordringer.

AV STEINAR GLIMSDAL TEKST OG FOTO

Spørsmålene som stilles nå er: Hva må til for at organisasjonen bedre kan gjennomføre de strategiske satsningene som Blå Kors generalforsamling har vedtatt? Hvilke veivalg må til?

Mandag 6. mai var Blå Kors' korps av tillitsvalgte og representanter for Blå Kors' virksomheter, stiftelser og foreninger samlet til en stortilt dialogkonferanse på Gardermoen. Her ble forslag til en ny overordnet organisasjonsmodell for Blå Kors presentert og debattert.

Modellen er utviklet i en prosess der de regionale driftsstyrene i Blå Kors, ledermøtet med regiondirektørene og ledelsen ved hovedkontoret, ansatte og frivillige har deltatt. Regionale referansegrupper bestående av ansatte og tillitsvalgte har vært tett på drøftingsprosessen. Det hele har vært ledet av en styringsgruppe der landsstyret, regionstyret, regiondirektørene, tillitsvalgte og generalsekretæren har vært representert. En har også hentet konsultativ bistand fra rådgivningsfirmaet Hartmark.

FORSLAGET TIL NY ORGANISASJONSMODELL ble sist drøftet i Blå Kors landsstyre 29. mai. Landsstyret har også diskutert organisasjonsmodellen i flere møter tidligere og så langt bifalt den retningen organisasjonsprosessen har tatt.

Det som foreslås er overgang til en form for «divisjonsmodell». Det blir framholdt at fordelene med divisjonsmodellen, for en organisasjon som Blå Kors, er muligheten til å samorganisere virksomheter som har faglig slektskap. Gjennom felles styring av likeartede virksomheter blir det et annet grunnlag for å utnytte potensialet innenfor hver «fagfamilie», slik at det skapes sterkere og mer robuste fagmiljøer.

Gjennom samorganisering skal virksomhetene innenfor likeartede fagområder dra mer veksler på hverandres fagkompetanse, erfaringer, systemer, kvalitetsdokumenter osv, og på den må-

ten bli en enda bedre og framtidsrettet tjenesteyter overfor mennesker som trenger Blå Kors. Et nøkkelord her er samhandling. Videre er ønsket å kunne utnytte ressursene i organisasjonen bedre, felles utøvelse av administrative støttefunksjoner og felles, standardiserte IT-løsninger.

DET HEVDES AT EN DIVISJONSMODELL vil kunne legge til rette for å ta i bruk de beste løsningene ute i enhetene og utnytte spisskompetansen til beste for hele organisasjonen. Samtidig har en i arbeidet med ny organisasjonsmodell vektlagt å styrke Blå Kors' omdømme ved en klarere felles profilering. Hva går så forslaget konkret ut på? Det foreslås inndeling av Blå Kors-virksomhetene og -enhetene i tre divisjoner med to støttefunksjoner, «Eiendom» og «Fellestjenester». De tre divisjonene det er snakk om er:

- **DIVISJON «OPPLÆRING»** som vil samle skolene og attføringsbedriftene i Blå Kors i en divisjon. Divisjonen skal ha som hovedoppgave å utvikle det faglige samarbeidet mellom de videregående skolene i Blå Kors og styrke samspillet mellom skole og attføring.

- **DIVISJON «OMSORG, BARN OG FAMILIE»** som vil samle Blå Kors' tilbud innen bolig og rehabilitering, Blå Kors Kontaktsenter i Oslo, de seks Barnas Stasjon og de fire Kompasset-sentrene. Divisjonen skal ha som hovedoppgave å utvikle og gjennomføre en boligsatsing og ivareta barn, unge og familieperspektivet. Divisjonen skal også videreutvikle det «profesjonelle» Blå Kors sitt samspill med lokalforeningene og utvikle frivilligheten i Blå Kors. Viktigheten av det frivillige arbeidet i Blå Kors har gjennom hele prosessen vært vektlagt.

- **DIVISJON «BEHANDLING»** som vil samle de sju virksomhetene innen spesialisthelsetjenesten. I skrivende stund er det uavklart hvorvidt Blå Kors Rehabiliteringssenter Østråt (Nesodden) og det brukerstyrte Steg for Steg skal plasseres i denne

divisjonen. Målt i driftsbudsjett og antall ansatte vil dette være den desidert største divisjonen. Den skal ha som hovedoppgave å bidra til en god utnyttelse av den samlede kompetansen på tvers av alle institusjoner og enheter, utvikle forskningsaktiviteter, styrke samhandlingen med det offentlige, styrke særpreg og kvalitet og sørge for at behandlingsvirksomhetene forblir attraktive samarbeidspartnere for regionale helseforetak også i framtida.

Detaljene i utformingen av den konkrete organiseringen arbeides det fortsatt med. En ser for seg at divisjonene vil ha hver sin divisjonsdirektør – og et eget driftsstyre underlagt Blå Kors landsstyre for «Divisjon Behandling». Når det gjelder styrene for Blå Kors' videregående skoler og arbeidstrenings tiltak, skal de selvfølgelig opprettholdes i samsvar med gjeldende lover og retningslinjer.

I TILLEGG TIL DET SOM ER SKISSET OVERFOR, foreslås det at en etablerer felles servicefunksjoner som ivaretar organisasjonens behov innen regnskap, lønn og personal, IT-drift og eiendomsdrift. Disse tjenestene må ikke nødvendigvis ligge i Oslo, slik heller ikke de foreslåtte divisjonsledelsene må det. Skulle denne modellen bli vedtatt ville det i praksis bety en oppløsning av dagens Blå Kors-regioner. Dette er det naturlig nok delte meninger om blant de ansatte, men det presiseres i forslaget til ny organisasjonsmodell at en vil legge stor vekt på å ta vare på det samarbeidet som i dag fungerer godt i regionene på tvers av fagfelt.

LANDSSTYRET HAR KLART SIGNALISERT at målet med organisasjonsprosessen ikke først og fremst er å redusere kostnader, men å øke kvaliteten på arbeidet og å styrke Blå Kors' evne til å løse sine oppgaver. Det er ikke forutsatt at omorganiseringen skal medføre oppsigelser, men den vil kunne medføre endring av arbeidsoppgaver for enkelte stillinger.

Det er bedre å forebygge barn,
enn å reparere voksne!

HILDE JEANETTE LØBERG arbeider ved Korus – sør, Borgestadklinikken i Skien. Hun koordinerer tidlig intervensjonsarbeid og leder kommuneprosjektet «Barn i rusfamilier – tidlig intervensjon». Hun og flere av hennes kolleger er aktive skribenter på bloggen «Om rus og avhengighet» (blogg-borgestadklinikken.com).

Norges farligste voksne har vært uskyldige barn

KRONIKK

Hva skjedde på veien fra å være et lite uskyldig barn til å bli en av Norges farligste voksne med døgntidlig overvåking? For noe må vel ha skjedd?

AV HILDE JEANETTE LØBERG

Vi har flere innsatte i Norge som soner under forvaring. For noen uker siden leste jeg hovedoppslaget i Dagbladets Magasinet. Overskriften var «Kvinner i forvaring». Det var et stort intervju med Bjørg som var dømt for ildspåsettelse av to rekkehus og en garasje. Hun ble dømt til forvaring i 2005 og skulle snart slippes fri.

ETTER SOM JEG LESTE ARTIKKELEN, kikket jeg på bildet av Bjørg og tenkte: Hva har skjedd med deg, da? Hva er det du har opplevd som barn, som barn ikke skal oppleve? Undersøkelser internasjonalt viser at kvinner som sitter i fengsel, i langt større grad enn menn, har vært utsatt for ulike former for omsorgssvikt og misbruk. I norske fengsler har over 30 prosent av de kvinnelige innsatte vært utsatt for omsorgssvikt som barn, og nær 20 prosent rapporterer om at de er seksuelt misbruk som barn. Bjørg forteller i intervjuet at hun kjenner seg igjen i undersøkelsene. Hun ble som nyfødt sendt til barneheim fordi foreldrene var rusmiddelmissbrukere og ikke evnet rollen som omsorgspersoner. Fra hun var tre år ble hun flyttet rundt i ulike foster-

hjem. Hun forteller om en barndom som inneholdt mishandling, og at hun selv begynte å ruse seg elleve år gammel.

Vi både leser og hører om tilsvarende historier på nyhetene nesten daglig. Hvordan skal vi kunne stoppe og hindre dette? Jeg er heldig som får lede programmet «Barn i rusfamilier – tidlig intervensjon». Et program som har som mål å heve kompetansen blant ansatte for tidlig identifisering og intervensjon som møter barn som lever i risikofylte omsorgssituasjoner. Jeg jobber tett med ansatte i barnehager, skoler, helsestasjoner, barnevern og andre fagarenaer. Jeg ser ansatte som blir tryggere og mer modige i sin oppgave. Jeg vet at barn blir fanget opp tidligere, og foreldre innkalt til den nødvendige samtalen på et tidligere tidspunkt. Jeg håper og tror at dette vil bety en forskjell.

VI HAR IKKE RÅD I NORGE TIL Å HA FEIGE HJELPERE. Og her henvender jeg meg ikke bare til fagfolk. Jeg mener vi alle har et ansvar for hva slags samfunn vi ønsker oss. Jeg har som voksen, mamma, tante, venninne og nabo et ansvar for å si ifra når barn ikke har det bra. Vi må unngå å møte

voksne som sier, «Da jeg var barn, var det ingen som så meg, ingen som hjalp meg. Jeg satt der bare og ventet på at min barndom skulle gå over.»

På min arbeidsplass KoRus – Sør (Kompetansesenter rus – region sør) samarbeider vi med kompetansemiljøet RVTS Sør («Regionalt ressurscenter om Vold, Traumatisk stress og Selvmordsforebygging»). De sier «Et krenket og slått barn, blir alltid på vakt, blir redd for verden, redd for andre, tar avstand. Et barn som har fått kjærtegn og trygghet, vil utforske verden og våger nærhet til andre. Arbeidet består i å endre grunnstemningen i hjernen. Vi kan bygge den om. Ved å gi mennesker overdoser av det de ikke har fått, la dem få erfare det de aldri har erfart, det som virker helende».

TENK OM NOEN HADDE TATT PÅ ALVOR de signalene og tegnene Bjørg viste som barn. Tenk om noen hadde gitt henne overdoser av kjærlighet og trygghet. Kanskje hadde hun da unngått å komme inn under kategorien «de farligste kvinnene»?

Det er bedre å forebygge barn, enn å reparere voksne!

«Barn i rusfamilier - tidlig intervensjon»

Dett er et tidlig intervensjonsprogram for kommuner, utviklet ved Kompetansesenter rus – region sør, Borgestad-klinikken. Programmet er anbefalt av Helsedirektoratet og spres nå til flere regioner i Norge.

Mål med programmet: Heve kompetansen om tidlig identifisering og intervensjon blant ansatte som kommer i kontakt med barn og unge som lever i risikofylte livssituasjoner.

Målgrupper: Barnehager, skole/SFO, helsestasjon, PPT og barnevern.

Barn som vokser opp i en familie hvor en eller begge voksne har et rusmiddelproblem, har større risiko enn andre for å utvikle psykiske problemer, atferdsproblemer og vanskelige skolesituasjoner. Dersom en går tidlig inn og hjelper barna og familiene, så er det mindre risiko for utvikling av varige skader og problemer. Det er ikke slik at alle barn som har det vanskelig viser tydelige tegn på dette. Noen gir uttrykk for mistilpasning gjennom utagerende adferd eller tilbaketrekning og depresjon. Andre fremstår som velfungerende, eller til og med som ekstra ressurssterke og tilpasningsdyktige. Gjennom «Barn i rusfamilier – tidlig intervensjon», settes det fokus på hvordan identifisere og gripe inn når barn har det vanskelig, hvordan den enkelte som fagperson kan gå fra bekymring til handling.

Ansatte i barnehage, skole og andre etater venter for lenge med å erkjenne at barn har problemer, de venter for lenge med å ta opp problemer med kolleger, og de venter for lenge med å kontakte barnevernstjenesten, eller andre kommunale tjenester for videre veiledning og hjelp. Kommuner som deltar i «Barn i rusfamilier – tidlig intervensjon» får tilbud om kompetanseheving av ansatte gjennom undervisning og veiledning. Alle deltakerne får tilbud om fire dagers opplæring gjennom to samlinger à to dager med aktuelle temaer og dyktige og inspirerende foredragsholdere. For kommunenes ressurs/prosjektgrupper tilbys samling med tema implementering, spredning og erfaringsutveksling. Og det er oppfølging og veiledning i den enkelte deltakerkommunen.

Temaer på opplæringsdagene:

- Rusmiddelmisbruk i et barne- og familieperspektiv
- Den utfordrende taushetsplikten – muligheter og begrensninger
- Å bli bevisst egne barrierer
- Å samtale med barn
- Den nødvendige samtalen – hvordan samtale med foreldre når du er bekymret for et barn

Alle kommuner får materiell og «verktøykasse» til spredning og implementering i egen kommune (power- points, filmer, case, veileder)

Se også: www.borgestadklinikken.no/barn-i-rusfamilier

Facebook: www.facebook.com/barnirusfamilier

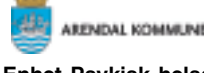
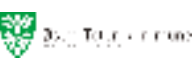
Telemarksforskning har evaluert programmet og det som skjer i kommunene i etterkant av innsatsen. Evalueringen foreligger i løpet av juni.

Mer informasjon:

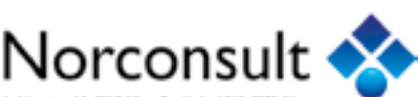
Hilde Jeanette Løberg, e-post: hilde.jeanette.loberg@borgestadklinikken.no, tlf: 908 39 055

BARN I FARESONEN

 Finnøy kommune www.finnoy.kommune.no	 barne- og familietjenesta www.radoy.kommune.no	 Flesberg kommune www.flesberg.kommune.no	 Inderøy kommune www.inderoy.kommune.no	 Trondheim kommune avd. Rus www.trondheim.kommune.no	 Oppegård kommune www.oppegard.kommune.no	 RANA KOMMUNE avd. for Psykisk Helsearbeid www.rana.kommune.no
 Målselv kommune www.malselv.kommune.no	 Enhet Psykisk helse og Rus www.arendal.kommune.no	 Flå kommune www.flaa.kommune.no	 Eigersund kommune Psykisk Helsetjeneste www.eigersund.kommune.no	 Rygge kommune avd. for Psykisk Helse www.rygge.kommune.no	 Nes kommune www.nes-bu.kommune.no	 Farsund kommune - psykisk helseteam www.farsund.kommune.no
 Frogn kommune Barneverntjenesten www.frogn.kommune.no	 Hægebostad kommune www.haegebostad.kommune.no	 Asker kommune Sosialtjenesten ved seksjon rustiltak www.asker.kommune.no	 vaksdal kommune www.vaksdal.kommune.no	 Time kommune www.time.kommune.no	 Roan kommune Psykisk Helsevern www.roan.kommune.no	 Aurland Kommune www.aurland.kommune.no
 Luster kommune Psykisk Helseteam www.luster.kommune.no	 Gildeskål kommune www.gildeskall.kommune.no	 Jevnaker kommune www.jevnaker.kommune.no	 Hol kommune Psykisk Helsetjeneste www.hol.kommune.no	 Herøy kommune www.heroy.kommune.no	 Lavangen kommune www.lavangen.kommune.no	 Kongsvinger kommune Psykisk Helse og Rusomsorg www.kongsvinger.kommune.no
 Åmli kommune Skoleavdelinga www.amli.kommune.no	 Ullensaker kommune Psykisk helsevern www.ullensaker.kommune.no	 Askim kommune Familiens Hus www.askim.kommune.no	 Hammerfest kommune Pleie og Omsorg www.hammerfest.kommune.no	 Vardø kommune www.vardo.kommune.no	 Marnardal kommune Psykisk Helsevern www.marnardal.kommune.no	 Ulvik Herad www.ulvik.kommune.no
 Åfjord kommune Sektor Oppvekst www.afjord.kommune.no	 Skien kommune www.skien.kommune.no	 Austreheim www.austrheim.kommune.no	 Kautokeino kommune Helsestasjon www.kautokeino.kommune.no	 Sirdal kommune Enhet for helse Avdeling psykisk helse www.sirdal.kommune.no	 Ullensvang herad www.ullensvang.kommune.no	 Øksnes kommune Psykisk helsearbeid/rus www.oksnes.kommune.no
 Ostre-Toten kommune www.ostre-toten.kommune.no	 Lørenskog kommune Psykisk Helsetjeneste www.lorenskog.kommune.no	 Sorum kommune Psykisk Helse og Rus Tlf. 489 41 824 / 489 41 832 www.sorum.kommune.no		 Kristiansund kommune Enhet Psykisk Helse www.kristiansund.kommune.no	 Steigen kommune psykisk helsearbeid www.steigen.kommune.no	 Tinn kommune Barneverntjenesten www.tinn.kommune.no
 Skien kommune Barneverntjenesten www.skien.kommune.no		 Aurskog-Høland kommune www.aurskog-holand.kommune.no		 Time kommune Barneverntjenesten www.time.kommune.no Barn og unges omsønskerkontakt, kan henvendeseg til Barneverntjenesten		 Sola kommune www.sola.kommune.no
		 SOLØR BARNEVERN TJENESTE Rådhusg. 1, 2270 FLISA Tlf. 62 95 66 00		 Orkdal kommune www.orkdal.kommune.no		

Husfliden AS Øvre Torvg. 20 2815 GJØVIK Tlf. 61 13 42 40	Odd Gleditsch AS Dronningens g 3 3211 SANDEFJØRD Tlf. 33 44 83 20	Spar Bremanger O. Håvardstun AS 6727 BREMANGER Tlf. 57 79 13 08	Nordea Tromsø Grønnegt 80 9008 TRØMSØ Tlf. 06 001	Bokbinderiet Johnsen AS Bedriftsv. 68 3735 SKIEN Tlf. 35 50 41 90	Sparelandkafeen AS Hans Væggersvei 20 9900 KIRKENES Tlf. 78 99 33 54	 Furene www.furene.no Arbeid • Kompetanse • Julestøtte
 SISO Energi AS 8226 STRAUMEN 1701 SARPSBORG Tlf. 75 69 81 00	 LEGEVANTA Rosenkrantzg 17 3018 DRAMMEN Tlf. 32 26 90 00	 slippen.no Tlf. 78 42 48 80	Opplæringskontoret for Bilfag AS Sunnlandsv 2 7032 TRONDHEIM Tlf. 73 96 95 50	 Vestbase Omagata 110 c 6517 KRISTIANSUND N Tlf. 71 57 22 00	Sigdal Kjøkken AS 3358 NEDRE EGGEDAL Tlf. 32 71 40 00	
Kjell Pahr-Iversen Bergsagelv 20 4016 STAVANGER Tlf. 51 58 42 33	Byggmester Tom L. Hansen Piltv 6 1672 KRÅKERØY Tlf. 69 34 12 52	 NTM Olav Ingstadsv 12 1351 RUD Tlf. 67 17 19 30	Arendal fengsel Parkveien 6 4838 ARENDAL Tlf. 37 07 67 43	ANONYM STØTTE	 Taxi 321 13800	

Granlund Opplæring AS Markadompa 5 2760BRANDBU Tlf. 61 33 56 48	Horten Rørleggerbedrift A/S Storg. 64, 3182 HORTEN Tlf. 33 04 36 54	 Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	 Kunnskaper for alle over 16 år www.nordnorsk-pensjonistskole.no Nordnorsk Pensjonistskole 8920 Samna	 NATIONAL OILWELL VARCO 4639 KRISTIANSANDS Tlf. 38 19 20 00	Hadelandsbakeriet AS Rådhusv 35 2770 JAREN Tlf. 61 32 81 38	Juel Johansen Bilruiter ANS Rådalsv. 16 1663 ROLVSØY Tlf. 69 33 51 39		
Jensen Valter & Sønn A/S Valter Jensen Eiendom ANS 0207 OSLO Tlf. 22 12 46 60	 ALGRØY ELEKTRO AS Tollnes Næringspark, 5357 Fjell Alt i ei-installasjoner, datanettverk og alarmanlegg Tlf. 56 33 62 40 Faks 56 33 53 19 Lampebutikk Sartor Senter. Tlf. 56 33 62 40 	 Youngsgt 11, 0181 OSLO - Tlf. 02 390	Son Kro AS Storg 31, 1555 SON Tlf. 64 95 70 08	 Leif Gromstads Auto A/S Vesterv 56, 4839 ARENDAL Tlf. 37 40 10 00	Krisesenter Vest IKS avd Haugesund, Stord, Odda 5501 HAUGESUND Tlf. 52 72 98 84 - 52 72 53 86	 Sykehuset Telemark Notodden/Seljord DPS	 BOURBON 6099 FOSNAVÅG Tlf. 70 08 60 00	
 Sørlandet sykehus HF avd for Rus- og Avhengighetsbehandling 4604 KRISTIANSAND S - Tlf. 38 14 80 00	 Norconsult Løkkeveien 4A, 9010 Alta • Postboks 1010, 9000 Alta Tlf. 78 45 70 70 • Fax 78 45 70 80 • www.norconsult.no	 TERJE PETTERSEN TAK- OG ALIKVÆNDELAGER VERSTED AS Fjellhaug, 2133 Gardvik	Hårsveisen Storgata 84 9008 TROMSØ Tlf. 77 68 68 50	 Oslo universitetssykehus Klinikk Psykisk Helse og Avhengighet Kirkev 166, 0450 OSLO - Tlf. 22 11 80 80			 Flåm Marina & Apartments - ei perle i naturen i Sognefjorden www.flammarina.no Tlf. 57 63 35 55 ferieleiligheter - cafe - båtplass - båtutleie	Sykehuset Telemark Barne og Ungdomspsykiatrisk Seksjon Ulefossveien, 3710 SKIEN Tlf. 35 00 35 24
 Toppcamp - nå kvalitet og kvalitet tilhørt! Mobil: 934 62 943 www.toppcamp.no E-post: post@toppcamp.no Drømmeferie og 100% sikkerhet		Vestre Viken HF Helse Sør-Øst - Klinikk for psykisk helse og rus Erik Børresensalle 11-14, 3015 DRAMMEN Tlf. 32 80 30 00		 HST Høgskolen i Sør-Trøndelag Jonsvannsv. 82, 7050 TRONDHEIM Tlf. 73 55 90 00			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	 agrodata Tlf. 33 07 19 80 E-post: ost@agro.no www.agro.no Økonomiprogram for småbedrifter
KAN DET VÆRE PSYKOSE? TIPS gir råd og hjelp når du selv eller dine nærmeste har tegn på alvorlig psykisk lidelse TIPS 51 51 59 59 tips-info.com SØK HJELP SÅ RASKE SOM MULIG. DA ER SJANSEN STØRST FOR Å BLI FRISK		 Vestlandstak as ALT I FLATE TAK OG MEMBRANER www.vestlandstak.no Tlf. 70 11 29 10, e-post: post@vestlandstak.no Postboks 780 Spjelkavik, 6022 Ålesund		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 KONGSBERG KRISESENTER Tlf. 32 73 64 00	
 Borgestadklinikken Blå Kors Sør Skien - Bragernes - Loland Rus og avhengighetsbehandling i et familie- og generasjonsperspektiv www.borgestadklinikken.no 		Sørlandet sykehus HF Arendal Sykehusv. 1, 4838 ARENDAL Tlf. 37 01 40 00		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 KONGSBERG KRISESENTER Tlf. 32 73 64 00	
 Bilia www.bilia.no		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30		 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30			 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74 83 43 30	
 Aglo Aglo videregående skole 7510 SKATVAL Tlf. 74								

Vitusapotek Enebakk Vågsenteret 1914 YTRE ENEBAKK Tlf. 64 92 38 00	Råholt Helse og Bendasje Bekkedalshøgda 10 2070 RÅHOLT Tlf. 63 95 30 92	Kiwi 034 Maura 2032 MAURA Tlf. 63 99 34 65	H. Lunde Autoverksted 2266 ARNEBERG Tlf. 62 95 32 83	Røn VVS AS 2960 RØN Tlf. 61 34 44 15	Borge Begravelsesbyrå Biv. 21 1658 TORP Tlf. 69 34 53 35	Kjelsås Bilverksted AS Kjelsås v. 140 0491 OSLO Tlf. 22 15 06 88
Neglspretten Fotterapi Døvlahamna 12 3158 ANDEBU Tlf. 909 73 200	Valdres folkehøgskule AS Kongs v. 75 2920 LEIRÅ I VALDRES Tlf. 61 35 95 00	 1411 KOLBOTN Tlf. 66 81 94 00	Hurum Eiendomsselskap KF Prestegårdsalleen 4 3490 KLOKKARSTUA Tlf. 975 51 585	 Bilia Haslum Nesv. 13 1344 HASLUM Tlf. 67 10 88 90	Forfatter Kjersti Scheen Lambertseterv. 4 1160 OSLO Tlf. 22 28 91 05	Johan R. Sunde AS - SPAR 6037 EIDSNES Tlf. 70 19 07 03
Optimera AS Monter Vest Snekkerv. 22 4321 SANDNES Tlf. 51 60 34 00	 5936 MANGER Tlf. 56 34 98 60	Oppland Arbeiderblad Sommerrov. 1 2816 GJØVIK Tlf. 61 18 93 00	Nye OP Fure AS Sivert Nielsens g 80 8007 BODØ Tlf. 75 50 31 50	Jan S. Krog Transport Eneråsen 1870 ØRJØ Tlf. 900 67 402	Bryne Rør AS Vesthagen 9 4340 BRYNE Tlf. 51 77 82 00	 Skuteviksbodene 1-2 5035 BERGEN Tlf. 55 30 39 00
Frisørkjelleren Gate 1 nr 11 6700 MÅLØY Tlf. 57 85 00 53	 Norges Rederiforbund 0115 OSLO Tlf. 22 40 15 00	Apotek 1 Bømlo Sortland 5430 BREMNES Tlf. 53 42 20 40	 Bodø Storg 3 B, 8006 BODØ Tlf. 03 000	 Elveg. 5 1724 SARPSBORG Tlf. 69 15 51 33	XL-Bbygg Uvdal Trelast A/S 3632 UVDAL Tlf. 32 74 31 00	Moe Transport og Konsulent Tjenester Kupedalen 15 5723 BOLSTADØYRI Tlf. 900 89 107
 Kvåleveien 16 4323 SANDNES Tlf. 51 66 86 40	 Dyrmyrg. 4 3611 KONGSBERG Tlf. 926 30 300	AVIS BILUTLEIE Storehagen 4 6800 FØRDE Tlf. 57 72 50 80	Finnøy Grave og Sprengningsservice AS Judaberg 4160 FINNØY Tlf. 51 71 25 36	 0028 OSLO Tlf. 22 40 28 00	Partrederiet Mjånes 9531 KVALFJORD Tlf. 78 43 86 47 <i>Sightseeing på Altafjorden</i>	Ren Trivsel 3253 LARVIK Tlf. 907 66 455
 Tlf. 47 63 98 66	 Skårersletta 55 1473 LØRENSKOG Tlf. 21 61 10 00	Mekonomen Solgårds Auto Industrifeltet 1640 RÅDE Tlf. 69 28 43 75	 Nevrologisk 1478 LØRENSKOG Tlf. 02900	Trysil Septikservice AS 2429 TØRBERGET Tlf. 62 45 47 12	Eina Almenning 2843 EINA Tlf. 61 15 94 50	 Fred Olsens g 2 0152 OSLO Tlf. 22 34 10 00
 Furenesveien 394 4308 SANDNES Tlf. 922 00 477	Din Kjøreskole AS Tordenskioldsg 22 3044 DRAMMEN Tlf. 32 89 50 90	 Ryghgata 6 3050 MJØNDALEN Tlf. 32 23 68 80	Stenseth & RS Entreprenør AS Smemyrv. 1 3474 ÅRØS Tlf. 32 24 37 37	 Bragersveg 6 2050 JESSHEIM Tlf. 63 99 69 00	Stensrud Musikk Storg 19 3193 HØRTEN Tlf. 33 04 81 30	Lesja Rep og Servicesenter AS 2665 LESJA Tlf. 61 24 39 00
 7541 KLÆBU Tlf. 04 358	Nøtterøy Familiecamping Fjærholmen AS Fjærholm v. 170 3132 HUSØYSUND Tlf. 33 38 51 43	 HALLINGDAL VALDRES	 Lofotgt 33 8300 SVØLVÆR Tlf. 76 06 70 00	 3015 DRAMMEN Tlf. 32 80 80 80	Orkdal DPS Orkdal Sykehus 7300 ORKANGER Tlf. 72 82 98 00	 Tlf. 22 76 26 66 www.bechman.no
SpareBank 1 Hammerfest Sjøgata 15 9600 HAMMERFEST Tlf. 02 244	Inter Revisjon Gjøvik AS Storg. 20 2815 GJØVIK Tlf. 61 18 90 90	Autolakk A/S Årvoldskogen 41 1529 MOSS Tlf. 69 26 28 50	 Sjusjøvegen 1256 2610 MØSNALI Tlf. 62 33 43 80	Joker Luster 6872 LUSTER Tlf. 57 68 54 82	ATTEDAL SERVICE-UT AS Ånebyveien 9 1484 HAKADAL Tlf. 67 07 54 62	Fakta Regnskap Grønneggt 144 2317 HAMAR Tlf. 62 53 65 00
Autostil Verksted AS Håkon Magnussons g. 9 7041 TRONDHEIM Tlf. 73 51 26 31	Maskinsentralen A/S 8283 LEINESFJORD Tlf. 75 77 81 31	 Tollbug. 2 3187 HORTEN Tlf. 33 08 64 00	Det Nasjonale Aldershjem for Sjømenn Storg. 22 3290 STAVERN Tlf. 33 16 53 50	Visiontech AS Vestre Rosten 81 7075 TILLER Tlf. 986 03 000	Fosnavåg Rør A/S Holmejordveien 10 6090 FOSNAVÅG Tlf. 70 08 80 19	Finnmark Entreprenør AS Nordre Langg 39 9950 VARDØ Tlf. 78 98 75 27
Sveiseverksted Alfr. A. Berge A/S Elveg 4 1394 NESBRU Tlf. 66 84 54 92	Sunkost Ulsteinvik Vikemyra 1 Blåhuset 6065 ULSTEINVIK Tlf. 70 01 17 80	 Langg. 1 3080 HOLMESTRAND Tlf. 33 09 81 00	 avd. Aust-Agder 4848 ARENDAL Tlf. 37 02 00 02	Telemarksavisa AS Telemarksgata 11 3724 SKIEN Tlf. 35 58 55 00	 Berghagen 5 1405 LANGHUS Tlf. 06 491	Malermestrene Indre Østland AS Fåberggata 140 2615 LILLEHAMMER Tlf. 61 25 14 10
Engelsviken Slipp AS 1628 ENGALSVIK Tlf. 69 33 31 65	 Søndre Torv 2 3510 HØNEFOSS Tlf. 32 12 14 67	Ekra Gartneri og Hagesenter AS Leinstrand 7083 LEINSTRAND Tlf. 72 59 42 20	 Ryghg. 3050 MJØNDALEN Tlf. 32 27 44 40	Bergmann Diagnostika AS Jogstad v. 21 2007 KJELLER Tlf. 63 83 57 50	Universal Jern og Metallverksted AS Danmarksg 52 0658 OSLO Tlf. 22 67 12 03	Birger N Haug AS Depotg. 12 2000 LILLESTRØM Tlf. 63 80 44 00
Steglet Auto Sandsvær v. 221 3615 KONGSBERG Tlf. 32 72 50 40	 BILSKADESENTERET AS www.bilskadesenteret.no	Ragnar Aas AS Sladdhaugen 4735 EVJE Tlf. 37 93 01 85	Holmestrand Fjellsprenging AS Foss v. 11 3647 HVITTINGFOSS Tlf. 977 70 798	Nøtterøy videregående skole Rektorv. 10 3140 NØTTERØY Tlf. 33 35 10 00	Hommersåk Bil AS Essev 2 4311 HOMMERSÅK Tlf. 51 97 75 50	Autosalg A/S Storetveitvegen 58 5072 BERGEN Tlf. 55 36 10 00

Forebyggende arbeid blant skoleungdom i Sør-Afrika

SKOLEUNGDOM
I SØR-AFRIKA

Alkoholforebyggende arbeid blant ungdom er ingen enkel øvelse. Dette vet Blå Kors mye om fra sitt arbeid i Norge. Skremselspropaganda hjelper lite. Informasjon har begrenset effekt. Noen ungdommer vil uansett drikke og noen vil drikke mer enn de burde...

AV EVA FRYDENBORG TEKST OG FOTO

Det finnes tiltak man kan gjøre for å styrke effekten av et forebyggende arbeid i skoler, som kan hjelpe ungdommene til å stå imot drikkepress og til å ta egne og informerte valg. Disse tiltakene tar Blå Kors Norge på alvor i sitt samarbeid med Blå Kors Sør-Afrika og det forebyggende arbeidet som drives knyttet til skoler i Limpopo nord i landet.

Viktige suksessfaktorer er inkludering av både lærere og foreldre i programmet. I Blå Kors-prosjektet har så langt over 40 lærere fått opplæring i hvordan de kan undervise om alkohol og rus. Det handler om undervisningsmetoder som lar elevene ta del og som styrker deres selvtilitt og evne til å ta gode valg. Foreldrene har vært invitert til flere foreldremøter og møter sammen med ungdommene sine, der en har lagt til rette for dialog mellom voksne

og unge i familien. Ikke sjelden ønsker ungdommene at foreldrene involverer seg og setter flere grenser enn det de faktisk gjør. Foreldres påvirkning på ungdommer er ofte langt større enn det de tror selv, og en av de viktigste faktorene når det gjelder unges alkoholkonsum.

Det er også viktig at samfunnet rundt involveres. Det hjelper langt mindre med forebyggende arbeid hvis salg av alkohol eller andre rusmidler foregår i skolegården eller rundt skolen. Det er viktig at barer, serveringssteder og utsalg overholder aldersgrenser for salg. Begrenses tilgangen til alkohol for mindreårige begrenses også skadevirkningene.

Som et bidrag til dette har Blå Kors tatt initiativ til at en gruppe i lokalsamfunnet der ulike aktører som politi, rektorer og lokale myndigheter deltar. I dette arbeidet merkes

mye motstand fra dem som tjener penger på alkoholsalg. Korrupsjon og uvilje mot å overholde lover og regler er ikke uvanlig.

Men det gjelder å arbeide langsiktig, noe som er et annet kriterium for å sikre effekten av det forebyggende arbeidet. Skaper en eierskap i organisasjonen lokalt vil dette arbeidet kunne pågå i lang tid og forhåpentligvis hjelpe mange ungdommer.

En indikasjon på at Blå Kors bidrar positivt mottok vi nylig fra rektoren på en av skolene vi samarbeider med. Han kunne vise til en generell forbedring av skolen på en rekke områder de siste tre årene der prosjektet har pågått. Både andelen elever med bestått vitnemål har økt og karaktersnittet er langt høyere, mens disiplinærsaker og tenåringsgraviditeter har sunket drastisk.

Blå Kors er med på å gi ungdommene en lysere framtid i Sør-Afrika!

Legg kjepphestene til side, sett menneskene i sentrum. De fortjener et rusforlik på Stortinget.

Et enkelt valg – vi velger mennesker!

Til høsten er det igjen stortingsvalg. Samtlige 169 stortingsrepresentanter skal byttes ut. Noen får gjenvalg helt sikkert, andre kommer til å ryke ut, mens noen igjen overrasker alle med å vinne et mandat. Slik er det hvert valg. Vi velger mennesker fra ulike partier til å representere oss de neste fire årene.

I denne utgaven av Rusfri har du fått presentert de ulike partienes standpunkter i ulike saker som Blå Kors jobber med. Den viser selvsagt forskjellene mellom partiene i ulike spørsmål, men avslører også at det er mye de er enige om.

Mennesker som sliter skal ikke være en kasteball mellom fagfolk, ei heller politikere. I Blå Kors strekker vi oss etter å virkeliggjøre dette i alt vårt arbeid. Det må vi forvente at våre folkevalgte også gjør.

I sentrum står et menneske. Det er dette menneskets behov som skal bestemme innholdet i den faglige hjelpen. Blå Kors vil at samfunnet skal mobilisere alt vi har av ressurser for mennesker som trenger det. Vi skal sette himmel og jord i bevegelse for at barn og unge som vokser opp i familier hvor alkoholbruken er et problem, skal få en bedre hverdag!

I Blå Kors er vi spente på hvor viktig ruspolitikk blir for våre politikere, når de skal ut i valgkampen. Selvsagt er politisk strid en viktig del av politikken. Men for de mange tusener menneskene med rusproblemer er det på tide å bli enige om å satse. De har ventet lenge nok. Vi trenger et nasjonalt rusforlik. Når alle partier sier de vil redusere rusproblemene i samfunnet, da bør de sette seg til forhandlingsbordet og lage et bredt forlik, slik det gjøres i andre viktige politiske saker.

For å hjelpe politikerne i gang vil jeg gi de fem gode ideer til hva de bør ha med i et rusforlik.

1. Forebygging først!

Sats på det som virker! Vi vet at høye alkoholavgifter, begrenset salgs- og skjenketid for alkohol samt alkoholreklameforbudet og Vinmonopolet har ført til at Norge har ett av de laveste alkoholforbruk i Europa. Det er gledelig at de aller fleste partiene i den inneværende stortingsperioden har stemt for å beholde eller øke dagens alkoholavgifter. Men vi trenger ikke en liberalisering i form av svekkelse av reklameforbudet og ulike løsninger for å selge vin i butikk. Politikerne burde heller vurdere å innføre helseadvarsler på flasker og satse mer på forebygging blant unge.

Forskning har vist at om man reduserer skjenketiden med en time, fra klokka 03 til klokka 02, reduseres volden i snitt med 17 prosent. Vi vet at alkoholreklame fører til at ungdom drikker mer. Vi har nok kunnskap om hva som fører til lavere alkoholforbruk og mindre fyll, vold og ikke minst færre alkoholrelaterte skader og belastninger på barn og unge. Det er på tide å handle!

2. Barn og unge må få hjelp

Det neste våre politikere bør gjøre er å gi et løfte om å sørge for at barn i Norge som vokser opp i familier preget av rusmisbruk får være barn. Over 90.000 barn vokser opp i familier

hvor minst en av foreldrene har et alkoholproblem. Barn som vokser opp i familier med rusmisbruk mister barndommen sin. De får ofte mangelfull omsorg og må i mange tilfeller ta på seg de voksnes oppgaver og ansvar.

Norske politikere må jobbe for at disse barna får slippe å betale regningen for voksnes rusing, og forhindre at rusproblemer går i arv. Barn og unge som har foreldre som ruser seg fortjener at samfunnet ser dem, og satser på å nå ut med hjelp til dem.

3. Rusbehandling som det skinner av

Rusbehandling nytter for veldig mange mennesker! Tidligere i år ble det presentert en ny undersøkelse, hvor forskerne hadde fulgt nesten 500 tunge rusmisbrukere i ti år etter at de startet behandling. Etter ti år var hele 15 prosent døde. Men av de gjenlevende er så mange som en av tre i jobb. Heroinbruk og kriminalitet er dramatisk redusert, og ni av ti har egen bolig.

Dessverre er det mange som ikke får fullført behandling. I Blå Kors jobber vi for når mennesker skrives inn til behandling, så skal vi starte arbeidet med å få på plass det som trengs for god rehabilitering, enten det er bolig, utdanning, arbeid eller nye sosiale nettverk. Uten en god rehabilitering kan behandlingen være bortkastet. Det gjelder å se mennesket man hjelper, og dets behov.

Ikke minst – men over 2.500 mennesker i behandlingsskø, sier det seg selv at det er på tide med å øke antall behandlingssplasser i Norge. Blå Kors er klar for det. Går politikerne sammen om det, vil de klare å fjerne denne meningsløse køen for rusavhengige som er motiverte for behandling.

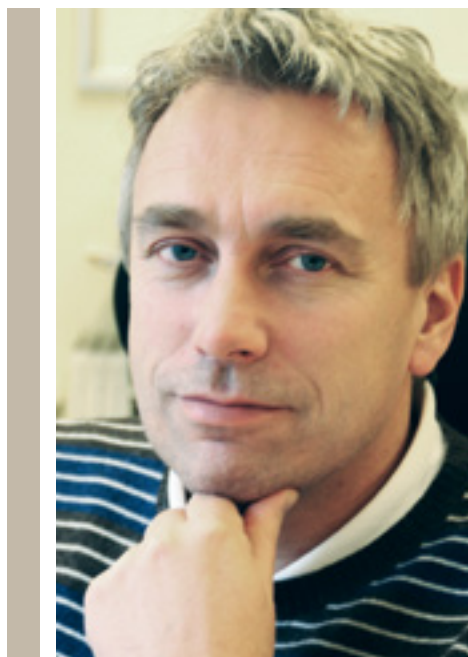
4. Bolig til alle

Om lag 6000 er bostedsløse i Norge i dag. 60 prosent av de bostedsløse har et rusproblem, 40 prosent har psykiske problemer og en av fire er rammet av begge deler. Blå Kors ønsker å opprette flere boligtilbud med heldøgntjenester som utvikles i samspill med kommuner og Husbanken. Når vi ikke lykkes, skyldes det penger, særlig på driftssiden. Hvis vi fikk et rusforlik på Stortinget, burde de minst greie å enes om å halvere antall bostedsløse i løpet av neste Stortingsperiode.

5. Skole for alle

Våre skoler er suksessvirksomheter! Selv om den offentlige skolen har framgang og de fleste elever får en god utdanning i den, er det også noen som sliter. For mange elever er det å komme til våre skoler en ny start. På skolene våre hjelper vi mennesker til nye muligheter for personlig vekst, trivsel, skolegang og arbeid i et trygt fellesskap. Skolene våre setter mennesket i sentrum, og jobber for at hver enkelt elev kan ta sine ressurser i bruk. Blå Kors hadde gjerne startet flere skoler. Behovet for vår type skoler er der i mange fylker, men det er for dårlig finansiering. De siste årene har det nesten ikke startet opp noen nye videregående skoler i regi av ideelle organisasjoner, fordi staten forskjellsbehandler skoler eid av offentlige og ideelle organisasjoner både når det gjelder tilskudd til skolebygg og elevtilskudd.

Vi eier ikke fasiten på hvordan man skaper et bedre samfunn og løser rusproblemer. Ingen skal påstå at det er en lett jobb heller. Men kanskje kan vi få til noe om vi alle setter oss noen mål og samarbeider om å nå disse. Legg kjepphestene til side, sett menneskene i sentrum. De fortjener et rusforlik på Stortinget.

Jan Elverum

AV JAN ELVERUM
GENERALSEKRETÆR, BLÅ KORS NORGE

Returadresse:
Blå Kors Norge
Storgata 38
N-0182 Oslo

Ettersendes ikke ved varig adresseendring, men sendes tilbake
til avsenderen med opplysning om den nye adressen.

B ØKONOMI
ÉCONOMIQUE

NORGE P.P. PORTO BETALT

Øker nærheten mellom barn og foreldre

Man trenger ikke være store kroppen for å nyte massasje. Barnas Stasjon i Drammen og Lier tilbyr nå kurs i babymassasje. En god og avslappende opplevelse både for liten og stor.

AV **TINA FAGERHUS BRODAL** TEKST OG FOTO

- **DET FINNES BARE** fordeler med babymassasje, smiler Marit Borgersen.

Borgersen er utlært terapeut, og har akkurat avsluttet sitt tredje kurs i babymassasje ved Barnas Stasjon. Marit startet med babymassasje da hennes egne barn var små.

- Jeg ønsket å gi barna mine den nærheten og kontakten, men på den tiden de ble født, var det ikke mange som tilbød slike kurs. Jeg husker jeg tenkte: Da får jeg lære meg det selv, ler hun.

DAGLIG LEDER VED STASJONEN, Ann Marie Johansen har bare gode ting å si om det nye tilbudet.

- Vi har noen skikkelige koselige stunder sammen. Babyene er helt døsige og salige når massasjen er over, og foreldrene er avslappet og fornøyde. Etterpå skravler vi litt, mens vi koser oss med litt frukt og kanskje en kaffekopp, smiler Ann Marie.

Hun er opptatt av at mammaene og pappaene også får en mulighet til å prate med andre i samme situasjon.

- De kan stille hverandre spørsmål de lurer på, om problemer de opplever eller gi hverandre gode råd. Kjempeviktig for småbarnsforeldre, understreker den daglige lederen.

FORSKNING VISER at massasje blant annet hjelper den lille til å sove bedre og lenger, den stimulerer fordøyelse og næringsopptak og skaper rolige og harmoniske barn og øker nærheten.

- Kort sagt, her er det bare fordeler å hente, smiler Marit engasjert.

Også for mamma eller pappa gir babymassasjen mye, skal man tro terapeuten.

- En slik massasjestund gir uten tvil kvalitetstid med babyen. Man lærer å tolke barnets signaler, respektere barnet og man oppnår et godt ikke-språklig samspill.

Marit kan fortelle at massasje ofte gir foreldre økt selvtillit, og man lærer at det på ingen måte er farlig å ta i barnet.

MARIT OG ANN MARIE kan fortelle at de har store planer om å fortsette med kursene. Kanskje blir det egne pappakurs over sommeren.

- Massasje er i det hele tatt lett tilgjengelig. Man trenger ingen verktøy, bare ro og tid. I en hektisk hverdag er jo dette gull verdt, smiler Ann Marie.

- Man er ferdig utlært etter tre til fire ganger, og da kan man bruke denne kunnskapen så ofte man vil livet ut, forklarer Marit, og legger til:

- Også skolebarn, ja tenåringer for den saks skyld, vil synes det er godt med en rolig stund sammen med mamma eller pappa. Og kanskje er det også lettere å prate med hverandre når man holder på med noe?

Marit Borgersen holder kurs i babymassasje på Barnas Stasjon i Drammen og Lier. Hun opplever massasje gir mye både til liten og stor. Her er hun sammen med «babydukken» som hun viser teknikkene på.